XXVIII ANUL XXVIII

NR. 11—12 NOEMVRIE—DECEMVRIE 1938

REVISTA TEOLOGICĂ

BIBLIA ÎN ROMÂNEȘTE

REDACȚIA ADMINISTRAȚIA

SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ ANDREIANĂ

REVISTA TEOLOGICĂ

APARE LUNAR

SUB PATRONAJUL I. P. S. MITROPOLIT NICOLAE

ABONAMENTUL PE UN AN: 260 LEI.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

ACADEMIA TEOLOGICĂ, SIBIU, STRADA MITROPOLIEI 24—28

Inscrisă în Registrul special al Tribunalului Sibiu sub Nr. 1—1938

ÎN ACEST NUMĂR:

BIBLIA ÎN ROMÂNEȘTE

Ordinea articolelor e determinată numai de necesități tehnice

Anul XXVIII Noemvrie—Decemvrie 1938 Nr. 11—12

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

CINSTIREA BIBLIEI

De Preot Dr. NICOLAE NEAGA
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Sunt în viaţa poporului nostru momente cari merită să fie aşternute pe hârtie nu numai pentru a servi ca obiect material unui meticulos colecţionar de date mai mult sau mai puţin vrednice să fie pomenite, ci pentrucă ele sunt expresia unei îndatoriri lăuntrice. Ceeace a realizat anul 1688 a fost o trebuinţă de ordin lăuntric a unui neam întreg. Satisfacerea acestei cereri fu prilejul schimbării spre bine a atâtor lucruri. „Maşina alcătuirii noastre sociale", ca să întrebuinţez termenii unui mare pedagog român, primise parecă prin tehnicienii dela 1688 un nou regulator al vieţii colective, o putere interioară de călăuzire, putere care făcea superflue mijloacele externe de constrângere spre fapte măreţe. In Sfânta Scriptură se află conturată întreaga înţelepciune a vieţii, de aceea anul 1688, când eşì întâia oară în graiul strămoşesc Biblia, este privit cu tot dreptul an făcător de epocă. Biblia e cartea pentru toţi. Ea are puterile ei proprii. Un popor care o citeşte este mai bine pregătit pentru lupta vieţii decât unul înstrăinat de această Carte a Cărţilor. La un popor cititor de Biblie n'a prins şi nu va prinde niciodată extremismul materialist, bolşevismul sau alte asemenea curente dăunătoare societăţii. Cine prin citirea cu evlavie pătrunde în adevărurile eterne ale Scripturii, are un principiu călăuzitor în viaţă, are de cârmuitor nu soarta sau întâmplarea, pe om sau născocirile acestuia, ci pe Dumnezeu. Fără Biblie, niciodată omenirea n'ar fi posedat acel ceva din

înțelepciunea Dumnezeirii, care-i dă puterea de-a evolua spre destinele nebănuite ale desăvârșirii. Cărturarul înțelept ca și neamul de oameni buni și cu frica lui Dumnezeu au crescut și s'au desvoltat în aerul liber și proaspăt al Evangheliei lui Dumnezeu. Firește, omul e creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, e o capodoperă a naturii, coroana creaturilor, dar vorba unui cărturar: „dela crearea omului a trecut cam multă vreme. Nu-i mirare că de mult, exemplarele omenești nu prea par tocmai capodopere; că se găsesc și multe exemplare defecte între ele“. Dar tocmai în aceasta constă însemnătatea și puterea Bibliei de-a fi un corectiv bun pentru toate păturile de oameni, de a fi în orice vreme o carte a lumii. Preotului îi dă instrucțiunile necesare îndeplinirii cu succes a chemării sfinte; ostașului îi insuflă dragostea de neam și de țară în ceasuri când greu izbutești cu oricare alte mijloace; slujbașului îi înlesnește desvoltarea unei activități curate, sub raport duhovnicesc; meșteșugarul cititor de Biblie se dă după felul de viață al acesteia, trăește cu ea și se călăuzește de această carte fără seamăn; plugarul brăzdează pământul nădăjduind că darul Domnului aduce roadă și cine samănă culege; medicul operează, dar luminat de duhul biblic, nu uită că Dumnezeu este acela care vindecă. Nu e o afirmare hazardată că pe măsură ce cunoașterea Bibliei se întinde, binele global progresează iar legătura între cer și pământ, între Dumnezeu și om devine din ce în ce mai durabilă.

Iată pentruce „preacreștinul și preacuviosul domn“ Ioan Șerban Cantacuzino a ținut de a sa datorie să dea celor de sub ascultarea sa talantul ce i l'a încredințat Dumnezeu. Era, se vede, Șerban omul care gândea mult la lucrurile lui Dumnezeu, deaceea între mijloacele de guvernare a întrebuințat și Biblia, nădăjduind că se vor găsi destui ca să-i guste farmecul și astfel lumea se va deprinde încetul cu încetul cu treburile sufletești și se va pregăti din ce în ce mai mult pentru lupta cea bună în viață. Inaltele fețe bisericești s'au arătat bucuroase de un asemenea soiu de lucru, pricină pentru care „Măria sa Ion Șerban Cantacuzino... vrednic este de multe și mari laude“.

Cu toate cusururile inerente vremii aceleia, Biblia lui Șerban a ușurat până în zilele noastre osteneala acelora

cari se silesc să dea în dulcele graiu al strămoşilor cartea Duhului sfânt: „Limba Bibliei, zicea Şaguna, pentru un popor numai odată se poate alcătui. Dacă s'au biruit piedecile traducerii bune şi credincioase, dacă poporul a primit limba traducerii în însaşi fiinţa sa, atunci următorii n'au altceva să facă, decât să reînoiască şi să îndrepteze limba Bibliei, aşa cum ar fi reînoit-o şi îndreptat-o cel dintâi traducător al ei, presupunând că a trăit până în veacul acesta". Dar valoarea Bibliei de Bucureşti s'a permanentizat şi prin folosul naţional pe care l'am avut noi Românii prin primirea acestui dar. Biblia ne-a înfrăţit prin slova şi duhul ei silindu-ne să fim o unitate chiar aşa divizaţi printre diferite state cum eram. Ostenitorii Bibliei nu s'au gândit numai la Românii de sub a lor stăpânire ci la toţi, de pretutindenea, căci „toţi Românii dintr'o fântână cură". Prin această traducere începu pentru neamul românesc o epocă de redeşteptare, de sete necurmată spre afirmare şi cucerire a locului pe care ni l'a rezervat Providenţa la răsăritul acestui continent. Iar dacă astăzi suntem ceeace suntem, incontestabil o mare parte de merit revine Bibliei, singura în stare a ne pregăti şi de acum înainte spre un alt fel de viaţă.

nici naţional-socialismul german nu-i chiar aşa strein de această acuzaţie, când vrea să altoiască şi chiar să înlocuiască actualul Protestantism cu elemente din vechea religiune germană a lui Wotan, care ar fi mult mai favorabilă desvoltării energiei germane. Se socoteşte, că acel furor teutonicus, de care vorbeşte Tacitus, s'ar simţi jenat în tovărăşia blândeţei creştine. Aşa că astăzi popoarele Europei sunt martore la desfăşurarea unui eveniment istoric foarte ciudat şi destul de greu de lămurit: două regimuri politice cu desăvârşire antagoniste şi vrăjmaşe, bolşevismul şi naţional-socialismul, luptă cot la cot împotriva Creştinismului. Această prigoană se explică în republica sovietică prin influenţa iudaismului, a francmasoneriei, a comunismului ateu ca structură şi chiar a misticismului specific sufletului slav, care foarte uşor trece dela o extremă la alta. Nu putem însă invoca aceleaşi cauze pentru prigonirea Bisericii creştine în Germania, unde iudaismul, francmasoneria şi comunismul sunt aproape complet lichidate. O explicare cu un colorit oarecum istoric ar fi reacţiunea, într'o formă mult mai gravă, a spiritului german de independenţă împotriva catolicismului internaţional, agresiv şi rigid, reacţiune începută încă de acum 400 de ani de către Luther. Insă această explicare nu-i suficientă, căci astăzi, în Germania, este biciuit şi Protestantismul, nu numai Catolicismul. De ce? Pentrucă îndrumătorii şi capii politici ai Reichului confundă Creştinismul cu iudaismul şi Biblia cu talmudul. De aceea, după concepţia naţional-socialistă, susţinută mai ales de teoreticianul Rosenberg şi de curând răposatul general Ludendorf, antisemitism înseamnă anticreştinism.

Şi oare se va reuşi să fie scos Creştinismul din viaţa poporului, printr'o formă violentă, cum se procedează în Rusia sovietică, sau printr'o formă oarecum mai civilizată, ca printr'o luptă de idei, cum are pretenţia că procedează Germania? Hotărît că nu! Cultura europeană este rezultată din doi factori: clasicismul şi Creştinismul. Inlăturarea unuia dintre aceste două elemente va duce la sărăcirea şi pipernicirea culturii bătrânului continent. S'a încercat cu diminuarea şi aproape înlăturarea clasicismului din şcoală. Greşala s'a văzut şi s'a simţit după o experienţă nu prea îndelungată, atât la noi, cât şi la alte naţiuni, — de aceea

acum ne întoarcem înapoi. Cu atât mai repede şi mai dureros se va simţi lipsa Creştinismului, care a contribuit la plămădirea sufletului poporului, a influenţat ştiinţa, arta şi viaţa socială, atât în Germania, cât şi în Rusia, încă din secolul al nouălea.

Creştinismul nu va mai putea fi înlăturat din viaţa popoarelor şi pentru un alt motiv, care se poate verifica foarte uşor istoriceşte: regimurile politice, dintre care unele ar putea să-i fie vrăjmaşe, se schimbă şi variază foarte simţitor în răstimpuri mai mari sau mai mici, pe când Creştinismul rămâne în permanenţă acelaş factor de influenţă prin principiile lui fundamentale şi eterne.

De aceea, pentru consolidarea credinţii în Acela, Care a zis: „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece!"[1] — şi pentru linişţea conştiinţei acelora, care se înfricoşează şi şovăesc faţă de cea mai recentă mucenicie, pe care o sufere astăzi Biserica lui Hristos în Rusia sovietică şi în Germania naţional-socialistă, socotesc foarte actual de tratat subiectul:

Creştinismul şi Duhul creiator în lume.

I

Felul unei instituţii şi al unui factor cultural se oglindeşte în ideile lor fundamentale călăuzitoare.

In ceea ce priveşte Creştinismul, toate adevărurile lui fundamentale au caracter dinamic, sunt idei-forţe, cum se exprimă limbajul filosofic. Să menţionăm câteva dintre aceste adevăruri.

După concepţia creştină, Dumnezeu este — înainte de toate — spirit absolut, creiator. Prima pagină din Biblie este o apologie a creaţiunii divine. Tot dinamism şi chiar o creaţiune permanentă însamnă şi Pronia divină faţă de creiaturi, care acţionează atât în totalitatea făpturilor, cât şi în cele mai mici amănunte ale lor. Dumnezeu-Mântuitorul este un alt adevăr dinamic al Creştinismului; căci mântuirea însamnă o acţiune nu numai din partea lui Dum-

---

[1] Matei 24, 35.

nezeu, ci şi o colaborare din partea omului. Iar prin pogorârea Duhului Sfânt şi întemeierea Bisericii creştine, acţiunea divină se sălăşlueşte direct în istoria omenirii; căci Biserica se aseamănă cu grăuntele de muştar, care creşte, — deci acţiune; cu năvodul, care se aruncă în mare şi prinde o mulţime de peşti, — deci acţiune; cu comoara de mare preţ, care este căutată şi cumpărată, — deci acţiune. Rostul Bisericii creştine este de a realiza împărăţia lui Dumnezeu pe pământ dela forma cea mai modestă până la cea mai desăvârşită. Deci această împărăţie a lui Dumnezeu, care în forma ei văzută se confundă cu Biserica, este într'o permanentă devenire, — ceea ce însamnă iarăşi acţiune, atât din partea Duhului Sfânt, cât şi a membrilor Bisericii. „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi toate celelalte se vor adăoga vouă".[1] „Împărăţia lui Dumnezeu se ia cu sila şi năvălitorii pun mâna pe ea".[2] Aceste două porunci ale Mântuitorului caracterizează destul de expresiv lupta încordată, acţiunea obligatorie a creştinilor pentru realizarea treptată a împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ.

Dar această permanentă devenire scoate la iveală un alt adevăr creştin: finalitatea lumii, care se va încheia cu judecata de apoi. Insă şi acest ultim act al împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ însamnă afirmarea acţiunii, căci judecata va avea în vedere tocmai faptele săvârşite pe pământ. Să ne gândim numai la pagina evanghelică despre judecata de apoi[3] şi vom înţelege repede cât de mult preţueşte Creştinismul mila, adică fapta bună pe toate feţele ei.

Deci oricare adevăr creştin fundamental am analiza, el se dovedeşte un izvor de energie, generator de fapte în viaţa pământească.

II

Valoarea Creştinismului ca putere permanent creiatoare se mai deduce din concepţia sa dinamică cu privire la om. Acesta este înfăţişat de Biblie ca o făptură spirituală-corporală. Cum însă spiritul prin sine însuşi este activ, ur-

---

[1] Matei 6, 33.
[2] Matei 11, 12.
[3] Matei 25, 31—46.

mează că omul chiar prin structura sa este destinat creaţiunii. Asemănarea omului cu Dumnezeu prin creaţiune este una dintre cele mai nobile şi mai evidente după concepţia creştină. Insă oricât de vast este câmpul activităţii omeneşti şi oricât de depărtate ţelurile ei, pecetia acestei activităţi rămâne în permanenţă relativitatea şi imperfecţiunea, fiindcă mărginit este şi spiritul omului. Numai acţiunea divină poate fi absolută şi perfectă, fiindcă nemărginit şi atotputernic este şi Spiritul, din care ea izvorăşte.

Intre primele porunci, pe care le-a primit omul dela Ziditorul său, a fost obligaţia lui de a se înmulţi, a umplea pământul, a-l lucra, a-l stăpâni şi a-l păzi.[1] Insă îndeplinirea acestei obligaţii a impus şi impune omului o acţiune încordată în toate domeniile şi în toate timpurile. Insul sau poporul, care nu se supune acestei obligaţii, se sinucide atât sufleteşte, cât şi trupeşte.

Dintre puterile sufleteşti ale omului, libertatea este una dintre cele mai caracteristice. Realitatea ei n'o poate tăgădui nimeni, oricât de variate ar fi teoriile cu privire la elasticitatea şi îngrădirile ei. Insă din existenţa libertăţii se deduce automat necesitatea acţiunii, care se impune tot mai încordată în măsura în care se urmăreşte ultima şlefuire a libertăţii: desăvârşirea morală. Porunca Mântuitorului: „Fiţi desăvârşiţi precum şi Tatăl vostru desăvârşit este!“[2] — produce o adevărată explozie de frământare într'o conştiinţă curat creştină şi se preface într'o imboldire permanentă de activitate şi alergare în arena acestei vieţi, după vorbirea figurată a sfântului apostol Pavel,[3] pentru ca să câştigăm cununa cea neveştejită.

Chiar actul mântuirii, care este în primul rând un har ce se pogoară de Sus, impune omului o colaborare activă prin necesitatea pocăinţii şi a credinţii roditoare.

După cum lumea fizică, grupată în sisteme solare, gravitează către un punct nedefinit în spaţiu, aşa şi omul, prin sufletul său, tinde către veşnicie. Această permanentă mişcare a noastră între vremelnicia de aici şi vecinicia de

---

[1] Facere 1, 28 şi 2, 15

[2] Matei 5, 48.

[3] I Corinteni 9, 24—27.

dincolo, se transformă iarăşi în acţiune, care ne ajută să urcăm cu vrednicie, dela pământ la cer, scara pe care a visat-o Iacob.

III

Aici, pe pământ, desvoltarea maximă a puterilor sufleteşti şi trupeşti ale omului se produce în viaţa socială, începând cu familia şi sfârşind cu întreaga omenire. Rezultatul acţiunii omeneşti în cadrul social este cultura. Şi în ceeace priveşte concepţia sa despre cultură, Creştinismul se dovedeşte ca un ferment de acţiune.

După etimologia sa latină, cuvântul *cultură* exprimă în primul rând lucrarea şi îngrijirea pământului: *agri-cultura*, iar în al doilea rând — formarea şi îngrijirea spiritului şi a creaţiunilor spirituale: *animi-cultura*. In înţeles mai larg, agricultura însamnă cucerirea naturii şi a legilor ei de către om, pentru a fi pusă în slujba sa. Această cucerire formează ceeace numim *civilizaţie* sau tehnica modernă. Iar cultura propriu zisă rămâne desvoltarea, cultivarea, şlefuirea şi înnobilarea la maximum a sufletului omenesc.

Faţă de ambele aceste direcţii culturale: tehnica şi cultura propriu zisă, Creştinismul a avut şi are o atitudine de permanentă activare. Se'nţelege că el are în vedere în primul rând cultura religioasă-morală, potrivit cuvintelor Mântuitorului: „Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi acestea toate se vor adăoga vouă".[1] Sau în conformitate cu blânda mustrare către sora lui Lazăr: „Marto, Marto, te sileşti şi te îngrijeşti de multe; dar una e de trebuinţă!"[2] Sau în legătură cu preţuirea sufletului: „Ce ar folosi omul de ar dobândi toată lumea, iar sufletul şi l-ar pierde?"[3] Cu toate acestea şi avântul cel mare al tehnicei, al cuceririi naturii prin ştiinţă îşi are începutul tot prin Creştinism, căci el a liberat pe oameni de legătura vrăjilor şi a fricii de demoni în faţa naturii. Din clipa în care omul a ajuns la conştiinţa creştină, că el este stăpânul naturii, că el deci are chemarea şi puterea de a o cuceri şi de a o pune în slujba sa, de atunci obstacolul cel mai serios din

---

[1] Matei 6, 33.

[2] Luca 10, 41. [3] Marcu 8, 36.

calea cuceririi naturii a fost înlăturat. Insă faţă de pretenţiile neîndreptăţite ale tehnicii de astăzi de a robi sufletul omenesc, care a creiat-o, Creştinismul are datoria de a libera a doua oară pe om din sclavie, spiritualizând tehnica în scopurile şi mijloacele sale. Oricât de pesimist ar fi cineva în atingerea acestui scop, el însă trebue atins, căci altfel însăşi existenţa popoarelor este complet ameninţată de violenţa şi pustiirea fără seamăn a războaelor moderne.

*

Pârghia oricărei culturi este munca. Spre deosebire de lumea veche, Creştinismul preţuieşte în chip excepţional munca, alt semn caracteristic al spiritului său activ. După concepţia creştină, „a lucra este a ieşi din sine în mod activ pentru a merge în lume. Orice act de muncă este o realizare a planului omului în afară de el însuşi".[1] Munca este una dintre primele obligaţii, pe care Dumnezeu le-a impus omului, îndată după creaţie şi fiind el în starea de fericire: „Domnul Dumnezeu a luat pe om şi l-a aşezat în grădina Edenului,ca s'o lucreze şi s'o păzească".[2] După căderea omului, munca s'a înăsprit, nu fiindcă ea ar fi fost poruncită ca o pedeapsă, cum de obiceiu se accentuează, răstălmăcindu-se cuvântul lui Dumnezeu,[3] ci pentrucă munca a devenit o condiţiune neapărată pentru traiul omului în mijlocul naturii, acum blestemată şi sălbătăcită din pricina neascultării lui Adam. Omul a fost făcut să muncească, dupăcum pasărea a fost făcută să sboare şi peştele să înnoate. Chiar în viaţa şi învăţătura Mântuitorului, munca se bucură de mare trecere. Evanghelia îl numeşte şi „fiul tâmplarului"[4] sau chiar numai „tâmplarul".[5] In foarte multe împrejurări Iisus Hristos recomandă munca cu cuvântul şi cu fapta: „Tatăl meu până acum lucrează şi eu lucrez".[6] „Mie mi se cade să lucrez lucrurile celui ce m'a trimis până este ziuă".[7]

---

[1] *Sergiu Bulgakoff:* Ortodoxia, traducere de N. Grosu, Sibiu, 1933, p. 218.
[2] Facere 2, 15.
[3] Facere 3, 17.
[4] Matei 13, 55.
[5] Marcu 6, 3.
[6] Ioan 5 17.
[7] Ioan 9. 4.

„Vrednic este lucrătorul de hrana sa".[1] Aceiaşi obligaţie a muncii se înfăţişează intuitiv în parabola cu talanţii[2] şi în cea cu lucrătorii viei.[3] Iar sancţiunea pentru cei care nu-şi îndeplinesc această obligaţie este hotărâtoare la sfântul apostol Pavel: „Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce".[4]

Deşi Creştinismul recomandă cu atâta stăruinţă munca, totuşi el apără libertatea omenească în faţa muncii. Robia muncii nu înseamnă sporirea activităţii omeneşti. In acest caz omul este activ numai la exterior, în interior nu.[5] O asemenea robie a muncii există în societatea capitalistă şi se continuă în cea comunistă. Pentru Creştinism, cel mai bun statut al muncii este acela, care asigură libertatea personală, apărând-o de sărăcia naturală şi robia socială.[6] Model de asemenea muncă creştină este munca din mănăstiri, în care se armonizează libertatea personală cu interesul obştesc. „Această liberă muncă ascetică, este puterea economică şi religioasă, care susţine fundamentele însăşi civilizaţiei europene. Se ştie bine până în ce măsură mănăstirile au contribuit la popularea terenurilor păduroase şi mlăştinoase ale Europei; aceste mănăstiri au fost centre de energie duhovnicească şi economică".[7] De altfel, fără activitatea cărturărească a mănăstirilor din Apus şi Răsărit în cursul Evului mediu, nici nu s'ar putea explica renaşterea culturală a popoarelor europene în epoca modernă.

Atât de strâns este legată munca de fiinţa Creştinismului, încât chiar şi minunea nu înseamnă excluderea muncii; căci ea impune o colaborare spirituală din partea omului. Nu este nevoe să se lase pe seama lui Dumnezeu o recoltă mai bună, ce se poate obţine prin o mai bună gospodărie. Şi la fel în toate. Dumnezeu însuşi, vrea ca o viaţă mai desăvârşită să se ajungă prin ştiinţă şi civili-

---

1 Matei 10, 10.

2 Matei 25, 14—30.

3 Matei 20, 1—16.

4 II Tesaloniceni 3, 10.

5 *Nicolae Berdiaeff:* Creştinismul şi activismul omenesc. În revista „Fântâna Darurilor", Nr. pe Noemvrie 1933, p. 272.

6 *S. Bulgakoff:* Op. cit., p. 223.

7 *S. Bulgakoff:* Op. cit., p. 214.

zaţie omenească, prin medicină şi tehnică. Dar o desăvârşire interioară a vieţii, o schimbare a sufletelor omeneşti nu poate fi ajunsă prin nici un fel de tehnică; ea presupune o legătură spirituală a omului cu Dumnezeu.[1]

*

Valoarea muncii, mai ales în privinţa calităţii şi a scopului, stă în cea mai strânsă legătură cu personalitatea celui ce o săvârşeşte. Dar şi la formarea personalităţii, Creştinismul are iarăşi un rol covârşitor.

In legătură cu legea progresului, atât din punct de vedere individual, cât şi social, este firesc şi foarte necesar ca individualitatea cuiva s'ajungă prin educaţie la înflorirea fericită a unei personalităţi. Aceasta înseamnă, ca puterile fizice şi sufleteşti moştenite dela înaintaşi şi înrâurite de mediul înconjurător, să ajungă prin educaţia integrală, la cristalizarea unor astfel de deprinderi, încât insul să cugete, să simtă, dar mai ales să activeze într'un fel caracteristic, unitar şi consecvent, în vederea practicei profesionale. Cu chipul acesta blocul, care reprezenta individualitatea cuiva, se transformă în operă de artă, care este personalitatea. In vederea acestui scop însă, rol hotărîtor are idealul, care este busola şi finalitatea personalităţii. Dar până astăzi, idealul creştin, religios şi moral, s'a dovedit cel mai fecund în creaţiunile personalităţii. Aşa că şi din acest punct de vedere, destul de modern, activismul Creştinismului rămâne nedesminţit.

IV

Toată expunerea de până acum a avut mai mult un caracter teoretic. Dar această teorie se verifică pas cu pas prin unele fapte istorice destul de cunoscute şi indiscutabile în puterea lor de convingere.

Astfel, e un fapt istoric constatarea, că cele mai înaintate popoare în cultură şi civilizaţie sunt popoarele creştine, deşi Creştinismul a cucerit până acum numai a treia parte din populaţia globului pământesc. Multele scăderi morale, nedreptăţile sociale şi războaele din sânul acestor popoare creştine nu dovedesc o inferioritate a lor faţă de

---

[1] *Berdiaeff:* Art. cit., p. 217—218.

cele păgâne, ci numai o neasimilare completă în ființa lor și o neaplicare integrală a adevărurilor creștine.

Alt fapt istoric este observarea, că popoarele inculte, păgâne, apucă pe calea civilizației numai după ce misionarii creștini le-au convertit! Inceputul scrisului și al cetitului la aceste popoare corespunde, în majoritatea cazurilor, cu traducerea Bibliei în limba respectivă.

Alt fapt istoric este constatarea, că toate mișcările sociale caracteristice epocei contimporane, toată ideologia unei organizațiuni sociale mai desăvârșite și mai drepte sunt izvorîte tot din adevărurile creștine în permanentă mobilitate. Ele nu sunt altceva decât transpunerea ideei creștine despre Impărăția lui Dumnezeu în mediul social.[1]

Chiar și vremurile de astăzi, caracterizate printr'o mare nesiguranță, depresiune morală și mișcări în mare măsură dezordonate și lipsite de scopuri precise, se vor putea normaliza numai printr'o mai atentă observare, adâncire și aplicare a adevărurilor creștine. Am experimentat destul de dureros în anii de după războiul mondial, că numai sfaturile omenești sunt cu desăvârșire insuficiente și neputincioase. In privința aceasta, evaporarea aproape complectă a oricărei autorități a Ligii Națiunilor la potolirea, pe cale pacinică, a conflictelor dintre popoare este o dovadă, destul de convingătoare și de dureroasă.

Și-atunci, dacă Creștinismul se dovedește așa de creiator și după caracterul dinamic al principiilor sale, și în viața practică, — pentru ce se pune în circulație cu atâta îndărătnicie de cei interesați, tocmai o învinuire opusă, că adică Creștinismul ar fi opiumul popoarelor, cauza esențială a indolenței și regresului omenirii?

Motivul principal al acestei propagande este caracterul spiritual al Creștinismului, care tocmai pentru aceasta devine obstacolul cel mai de temut al bolșevismului și comunismului, complet materialiste în principiile, metodele și scopul lor. De aceea lupta diabolică a acestora de a compromite Creștinismul tocmai în domeniul acțiunii, așa de necesară pentru îndreptarea relelor sociale.

---

[1] *Berdiaeff*: Art. cit.

Alt motiv mai este şi atitudinea prea rezervată a Bisericii creştine, îndeosebi a celei ortodoxe, faţă de frământările şi problemele sociale din ultimele decenii, ca şi cum ele n'ar fi putut fi un obiect al preocupărilor ei pastorale. Şi-atunci rolul, pe care puteau să-l aibă păstorii Bisericii, l-au luat asupra lor agenţii şi agitatorii socialişti, comunişti şi bolşevici, care au reuşit să-şi creeze chiar un fel de aureolă mesianică în faţa maselor muncitoreşti, râvnitoare după o stare mai bună. Se'nţelege uşor, că propaganda comunistă ameţitoare a fost numai o chestiune de metodă şi a avut rolul râmei din vârful undiţei; căci în ţările, unde această propagandă a avut ca urmare stăpânirea politică a comuniştilor, cum e cazul cu Rusia şi o parte din Spania, s'a întronat cea mai înspăimântătoare silnicie a libertăţii omeneşti, de cugetare intelectuală şi acţiune practică, cea mai abuzivă nedreptate faţă de fiii aceluiaşi neam, care n'au acelaş crez politic, şi cea mai clocotitoare vrăjmăşie între diferitele straturi sociale, dovedită prin cruzimi pe care greu şi le-ar fi putut închipui mintea omenească.

In prezent, păstorii Bisericii creştine, mai ales a celei apusene, se silesc să repare greşala iniţială, punând temeliile Creştinismului social cu obiective directe pentru straturile muncitoreşti ajunse pe mâna extremiştilor. Rezultatele sunt destul de mulţămitoare în multe ţări, dar aprecieri definitive încă nu se pot face, fiindcă mişcarea este in curs de desfăşurare. Fapt este că economicul şi tehnica nu mai pot să fie înlăturate din viaţa popoarelor. In cazul acesta, Biserica creştină, în loc să ocolească problema, lăsându-o pe socoteala altora, care o vor specula pe spinarea ei, este datoare s'o studieze, s'o îndrumeze şi s'o rezolve, pe cât îi va fi cu putinţă, în duh creştin.

Deci de-o izolare a Creştinismului faţă de viaţa clocotitoare individuală şi socială nu poate fi vorba. Şi pe temeiul expunerii făcute, socotesc că Creştinismul nici nu poate fi învinuit, atât din punct de vedere teoretic cât şi practic, că amorţeşte energia personală şi naţională. Dimpotrivă, Biserica creştină, după indicaţia sfântului apostol Pavel,[1] s'a făcut slujitoarea tuturor, ca să dobândească câţi

[1] I Corinteni 9, 19.

mai mulţi pentru mântuire, pentru înălţarea sufletească mai întâi şi apoi pentru cea materială.

Dar Creştinismul niciodată nu va renunţa la caracterul său specific spiritual. El va înrâuri ştiinţa, dar nu va deveni ştiinţă. Va înrâuri arta, dar nu va putea fi înlocuit prin artă. Va umaniza mişcarea economică, dar nu va deveni economie politică. Va promova viaţa naţională, dar nu se va transforma într'o doctrină naţionalistă. Va îndulci lupta dintre indivizi şi popoare, dar niciodată nu va înceta de a predica şi pacea definitivă pe pământ. Va spiritualiza cultura, dar nu se va confunda cu ea. Intr'un cuvânt, Creştinismul se va feri să fie strâmtorat, micşorat şi localizat de vremelnicia vieţii pământeşti, tocmai pentruca să menţină trează conştiinţa omului pentru eternitate, prin unirea lui permanentă cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos.

De aceea, niciodată şi în nici o formă nu va mai putea fi înlocuit Creştinismul din viaţa omenirii, dupăce în curs de două mii de ani el a cucerit a treia parte din populaţia globului. Şi suferinţele, pe care le-a îndurat în trecut, le îndură în prezent şi le va mai îndura şi în viitor, nu-l vor înfrânge, ci numai îl vor purifica de zgura omenească şi-l vor oţeli tot mai mult în lupta permanentă pentru spiritualizarea vieţii omeneşti în toate manifestările ei, prin întinderea, consolidarea şi statornicirea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ.

BIBLIA IN ROMÂNEŞTE

De Diacon IOSIF E. NAGHIU

I

Biblia e cuvântul lui Dumnezeu, nu al oamenilor. E strigătul cu care Dumnezeu, ca un părinte bun îşi caută copiii perduţi. E chemarea lumii la praznicul cel mare de care vorbeşte cu atâta elocvenţă una din parabolele Mântuitorului. *(P. Sf. Episcop Nicolae Colan: Biblia şi Intelectualii, p. 17).*

Kant, cea mai critică inteligenţă umană, scriindu-i odată lui Stilling, îl lăuda că se ocupă cu tâlcuirea Bibliei. „Faci foarte bine că îţi cauţi toată liniştea în Evanghelie, căci ea este *izvorul nesecat al adevărului deplin*, pe care raţiunea, dupăce a cutreerat tot câmpul activităţii sale, nu-l poate găsi într'alt loc".[1]

Incontestabil Biblia e cea mai răspândită carte de pe glob şi e tâlcuită în aproape toate limbile şi dialectele lumii. Urmărind diverse anchete asupra cărţilor cari se citesc mai mult, am constatat cu plăcere că în toate cazurile Biblia era sau *cea dintâi*, sau *printre* cele dintâi. In Franţa s'a făcut pe la începutul secolului nostru o anchetă extrem de interesantă. S'a cerut mai multor savanţi să răspundă la următoarea întrebare: dacă aţi fi obligaţi să vă reduceţi biblioteca la 10 opere, ce cărţi aţi prefera? La anchetă au răspuns foarte mulţi atei şi indiferenţi religioşi. Cu toate acestea nu exista nici o listă de zece cărţi din care să lipsească Biblia. In cele mai multe răspunsuri era cea dintâi pe listă. In nici un răspuns n'a fost printre cele din urmă. Protoereul Svetlov[2] ne povesteşte că aflându-se laolaltă mai mulţi creştini de diverse confesiuni, filosofi, necredinicoşi, indiferenţi religioşi, s'a pus întrebarea ce carte ar lua cu ei dacă ar fi osândiţi la închisoare şi nu li s'ar permite decât o singură operă. Răspunsul unanim a fost că şi-ar alege *Biblia*.

---

[1] N. Bălan: Un congres biblic românesc. *Revista Teologică*, An. VI, 1912, p. 41—42.

[2] Invăţătura Creştină, Chişinău, 1935, Vol. I. p. 102.

Napoleon, într'un proect al unei biblioteci de 400 volume, înşiră în primul rând Biblia, apoi cărţile sfinte ale diverselor religii, scrierile istorice, biografiile oamenilor celebri, etc. Despre poetul, romancierul şi folkloristul englez Walter Scott se spune că fiind pe patul morţii, îi spuse fiului său:[1] „Dă-mi cartea!" „Ce carte?" îl întreabă fiul. La întrebarea aceasta, Scott îi răspunse: „Incă mă mai întrebi? Există doar o singură carte: Biblia".

Genialul Goethe spunea cu dreptate:[2] „înainteze cultura intelectuală oricât de mult; desvolte-se ştiinţele tot mai în lărgime şi lumineze spiritul omenesc oricât de puternic — peste înălţimea şi cultura morală a creştinismului, cum scânteiază şi străluceşte în Evanghelii, el nu va trece". Tot Goethe scria cu glas profetic: „prin puterea Bibliei se va reîntineri fiecare generaţie şi criteriul pentru a judeca viaţa şi puterea unui popor va fi atitudinea ce va lua-o faţă de Biblie... Cu cât veacurile vor progresa, cu atât mai mult va fi întrebuinţată Biblia, parte ca temelie, parte ca mijloc de educaţie, fireşte nu de cei înfumuraţi (cari văd numai până înaintea nasului) ci de oamenii într'adevăr înţelepţi".[3]

Am putea cita foarte multe idei tot atât de creştineşti ale marilor genii ale omenirii, dar în articolul de faţă ne ocupăm cu alte probleme.

Citatele de mai sus ne arată că sufletul creştin caută să cunoască Biblia, Cartea Cărţilor. Biblia s'a citit în toate timpurile de preoţi şi de laici. Iudeii citeau şi reciteau Vechiul Testament. Pedagogia iudaică a formulat şi un principiu: „Lege Biblia, relege Biblia, repeta Biblia".[4] Avem şi mărturii istorice, din cari rezultă că Iudeii citeau Vechiul Testament, folosind şi comentarii. Hilel afirmă că „un necunoscător (al Legii) nu poate fi cu adevărat pios". In Talmud se spune că „studiul Legii este de preferat oricărei îndeletniciri". Istoricul Iosif Flaviu[5] afirmă că Moise a rânduit ca băeţii să înveţe legile mai de seamă, pentrucă ele

[1] N. Bălan: loc. cit. p. 41.

[2] I. P. S. Patriarh Miron: Prefaţă la Biblia din 1936, p. IX.

[3] N. Bălan: op. cit. p. 43.

[4] O. Ghibu — Curs de metodică.

[5] Antichităţi Iudaice IV, 8, 212, (Citat: I. Mihălcescu. Citeau laicii Biblia în vremea veche? *Biserica Ortodoxă Română*, 1922, Seria II, An 40, p. 427.

sunt cea mai aleasă ştiinţă şi izvor de fericire". Sf. Grigorie de Nazianz spune că Iudeii ar fi avut şi o regulă după care nu orice vârstă putea citi orice carte a Sfintei Scripturi.[1] Origen în prolegomenele la Cântarea Cântărilor ne relatează că Iudeii nu permiteau citirea acestei cărţi, decât la *„aetas perfecta et matura"*. Tradiţia iudaică s'a păstrat şi în creştinism. Avem dovezi că şi în primele secole Biblia era citită şi de mireni. Citez un singur exemplu: Eusebiu din Cezareia scrie despre Origen că „deja din tinereţe era deprins cu Sfânta Scriptură, în care avea o bună temelie pentru învăţătura asupra credinţei. Aceasta n'o dobândise însă fără multă muncă, pentrucă tatăl său, care îl învăţase şi celelalte discipline şcolare, îi îndreptase atenţiunea îndeosebi asupra acestui lucru. El îl îndemnă să se îndeletnicească cu învăţătura religiunii mai mult decât cu învăţarea ştiinţelor greceşti şi Origen trebuia să memoreze şi să reciteze zilnic câteva pasagii din Scriptură".[2]

Creştinul vrea să cunoască de aproape Cuvântul lui Dumnezeu. Biblia — biblioteca sacră, formată din 79 de cărţi — e scrisă în limbi pe cari nu le cunosc popoarele creştine (ebraică, aramaică şi greacă). Traducerea Bibliei pe limba diferitelor popoare a fost o necesitate simţită din vechime. Această necesitate izvora din dorinţa fiecărui neam ca să-şi aibă cuvântul pe limba proprie".[3] Se poate traduce Biblia în orce limbă? Biserica papală era de părerea că traducând Vulgata în limbi moderne se schimbă ceva din tâlcul ei profund. Printre argumentele catolice pentru menţinerea limbei latine ca limbă liturgică e şi faptul că traducând Missa în limbi moderne, s'ar face unele abateri. Pentru Biblie argumentele acestea nu sunt valabile. „Biblia singură are o putere universală. Traduse în limbi străine cărţile sacre ale altor religii pierd puterea lor. Biblia tălmăcită în toate limbile pământului îşi păstrează intactă puterea sa nativă".[4] Factorul care a contribuit mai mult la traducerea şi răspândirea Bibliei e protestantismul.

---

[1] Cuvântări II, 48 (citat — I. Mihălcescu — loc. cit. p. 429).
[2] Istoria Bisericească VI, 2, 6.
[3] H. Rovenţa—Biserică—Cultură—Neam, Bucureşti, 1936, p. 77.
[4] Fallot, citat. N. Colan — Biblia şi Intelectualii, Sibiu, 1929, p. 32.

Răspândirea Bibliei e laudabilă, dar poate fi — uneori — şi păgubitoare. Biblia e scrisă în alte vremi. Nu se poate înţelege fără cunoaşterea istoriei, a împrejurărilor sociale, a filosofiei, a ermeneuticei. După principiile bisericii noastre (şi ale bisericii catolice), Biblia e tâlcuită de biserica învăţătoare. Răspândirea Bibliei, fără explicările necesare, poate duce la formarea sectelor. Fără nici o altă normă, Biblia, interpretată individual, îndepărtează pe credincios.

Teologul Samuil Wehrenfels spunea cu dreptate că:[1]

Hic liber est in quo querit sua dogmata quoque
Invenit et pariter, dogmata quisque sua.

Răspândirea Bibliei poate da rezultate bune, dacă o face Biserica prin reprezentanţii săi, (nu sectarul), dacă i se dau credinciosului traduceri bune şi eventual şi explicări (mici comentarii biblice) şi dacă se fac citiri biblice. Dar articolul acesta nu vrea să facă teologie practică. Toate consideraţiile de mai sus, nu vor decât să ne apropie de problema propriu zisă.

II

Popoarele europene de azi traduc Biblia între sec. XII—XVI.[2] Inceputurile sunt tardive, mai ales din cauza suspiciunii cu care privea Biserica apuseană încercările acestea. Multe din traduceri erau făcute de reformatori. Prima traducere engleză a Bibliei o face Wycliffe între 1320—1382. Prima Biblie engleză e publicată tot de un reformator — de Tindale, în 1531 (pentru care e condamnat la moarte şi executat de justiţia papală în 6 Octomvrie 1536, lângă Bruxelles). Limba literară engleză se desvoltă sub influenţa Bibliei lui Tindale şi a lui Wicliffe, precum limba literară germană (hochdeutsch) se desvoltă sub influenţa Bibliei traduse de Martin Luther. La noi, primele slove scrise în româneşte sunt traduceri din marea Carte a Cărţilor. Imprejurările istorice au determinat introducerea limbei slavone în biserica românească. Poporul — şi chiar clerul — nu cunoştea limba slavonă. In Mănăstirea dela Peri, în Maramurăş, departe de ochiul vigilent al autorităţii bisericeşti, călugări-asceţi, încearcă în chiliile lor modeste, la lumina opaiţelor,

[1] Arhim. Iustin Suciu, Ermeneutica Biblică. Arad, 1933. p. 9 (nota 2).
[2] H. Rovenţa: Biserică—Cultură—Neam, p. 81.

să traducă părţi din Biblie. Cea mai veche traducere pe care o cunoaştem dintr'o copie ulterioară, e Codicele Voroneţean, scris pe 85 file de hârtie de pânză sileziană. E descoperit de prof. Gr. Creţu la Voroneţ în 1871.[1] Cuprinde:[2] 1. Faptele Apostolilor cap. 18, verset 14—21, cap. 19, verset 6 până la sfârşit, cap. 20—28 întregi. 2. Zboreasca tremeatere a. b. Iiacovu. 3. A sintului apostolu zborească tremeatere. 4. Acelaşi apostolu Pătru zborească tremeatere.[3]

Tot la Voroneţ s'a găsit şi o Psaltire[4] de 73 file. A fost a lui Simeon Florea Marian, care în 1893 o vinde lui D. A. Sturdza. E copie după un exemplar din sec. XVI.[5] Psaltirea fiind necesară atât la serviciile dumnezeeşti, cât şi pentru viaţa ascetică (călugărul citeşte zilnic anumiţi psalmi) s'a tradus mai des decât alte cărţi ale Bibliei. In 1904 Eudoxiu de Hurmuzaki donează Academiei Române o psaltire (numită psaltirea Hurmuzaki). Are 134 file. Conţine toţi psalmii (1—150). La sfârşit are şi psalmul 151. A fost copiată între 1501—1520.[6] *„Psaltirea Şcheiană"* (numită aşa după proprietarul ei D. C. Sturdza dela Scheia) are 33 de coale de câte 16 pagini.[7] Conţine: toţi psalmii lui David (1—151), întâia cântare a lui Moise (Exod. cap. 15, vers. 1—19), a doua cântare a lui Moise, (Deuteronom cap. 32, vers 1—43), rugăciunea Anei, mama lui Samuil (I Regi 2, 5—10), cântarea lui Avacum (Avacum 3, 1—19), cântarea prooroculul Isaia (Isaia cap. 26, vers 9—20), rugăciunea Proorocului Iona (Iona 2, 2—9), cântarea sfinţilor feciori Anania, Azaria şi Misail (Daniil 9, 4—19), cântarea sfinţilor trei feciori (Daniil 3), cântarea Sfintei Fecioare (Luca 1, 47—55), cântarea lui Zaharia (Luca 1, 69—79) şi Simbolul lui Atanasian.

---

[1] I. G. Sbierea: Codicele Voroneţian, 1885.

[2] G. Pascu: Istoria literaturii şi limbii române din secolul XVI, Bucureşti, 1921, p. 32.

[3] „Zborească" înseamnă „sobornicească".

[4] I. A. Candrea: Psaltirea Şcheiană în comparaţie cu celelalte psaltiri din sec. XVI şi XVII, traduse din slavoneşte. Bucureşti, 1916.

[5] G. Pascu: op. cit. p. 72.

[6] G. Pascu: op. cit. p. 66.

[7] Psaltirea Şcheiană, (1482) publicată de prof. I. Bianu. Tomul I. Bucureşti, 1899.

Intre ultimul psalm şi Cântarea lui Moise, e o criptogramă de patru şire în limbi orientale. Dl N. Iorga [1] susţine că Psaltirea Şcheiană a fost găsită de Asachi cu ocazia călătoriei prin Transilvania. Sturdza ajunge proprietarul Psaltirei mult mai târziu.

Haşdeu a descoperit la Belgrad un fragment din *Levitic,* tradus probabil pe la 1561, la Mănăstirea Bistriţa. [2] In vara anului 1574 Radu Grămaticul, fiul lui Drăghici din Măniceşti, traduse din îndemnul lui Pătraşcu (viitorul Petru Vodă Cercel), Evanghelia. Psalmi se mai găsesc în Codicele Todorescu (publicat de dl N. Drăganu în 1914). Acest codice are şi fragmente din Ev. lui Mateiu (Tâlcovania evangheliei de la giudetzu, den stâlpulu lui Mathei).[3]

Am înşirat aceşti codici cari sunt primele traduceri biblice şi primele monumente literare româneşti, spre a data istoriceşte şi a trece în revistă traducerile din sec. XVI. Traducerile acestea au mai mult importanţă istorică-filologică. Se mai găsesc şi alte manuscrise cari conţin traduceri biblice, fragmente din epistolele Sfântului Pavel, [4] o psaltire slavo-română de pe la 1588.[5] Există şi numeroase manuscrise româno-calvine din sec. XVII, cuprinzând mai ales Psalmii. Aceste manuscrise sunt studiate cu multă pasiune de dl N. Drăganu. Nu amintesc manuscrisele din sec. XVII. Voiu trece la cărţile tipărite, [6] insistând mai ales asupra traducerilor cari au avut vre-un rol important.

Seria traducerilor tipărite începe cu epoca Diaconului Coresi. Inainte se credea că Diaconul Coresi e părintele literaturii româneşti. Se presupunea că toate cărţile tipărite de Coresi, sunt traduse de el.

Azi în urma descoperirii manuscriselor şi a codicelor se observă că Diaconul Coresi are mai mult rol de mare

---

[1] Istoria literaturii religioase a Românilor până la 1688, Bucureşti, 1904, Tom. I, p. 21 - 30.

[2] E publicat în Cuvinte din Bătrâni. Tom. I, p. 5—6. Vezi şi G. Pascu, op. cit. p. 131—132. Dr. Badea Cireşeanu: Tezaurul Liturgic al Sf. Biserici Creştine Ortodoxe de Răsărit Tom. I. Bucureşti, 1910, p. 91.

[3] G. Pascu: op. cit. p. 136.

[4] G. Pascu, op. cit. p. 129.

[5] Idem Ibidem, p, 197.

[6] Bibliografic şi manuscrisele şi codicii sunt cărţi. Ar trebui să zicem: carte-manuscris, carte-codex.

tipograf. Nu discut amănunţit această problemă de istorie literară. Amintesc un singur fapt: Psaltirea publicată de Diaconul Coresi la 1570 (reeditată în ediţie critică de Haşdeu, la 1884) e o retipărire a unei copii mai vechi. La 1577 Coresi tipăreşte Psaltirea slavo-română. La ediţia din 1570 (se vorbeşte şi de o Psaltire publicată la 1568) a adăugat şi textul slavon, spre a arăta exactitatea traducerii. Se mai vorbeşte despre o Psaltire a lui Coresi tipărită între 1560—1562. Cipariu o pomeneşte, dar menţionează că n'a văzut-o.[1] A. de Cihac în *„Dictionaire d'étymologie daco-roumaine"*[2] (Frankfurt am Main 1870) o descrie şi afirmă că a văzut-o, fără a menţiona unde a văzut-o. In colaborare cu Tudor Diacul, tipăreşte la 1561 o carte de mare importanţă, *Tetraevangheliarul*. La 1563 tipăreşte Faptele Apostolilor (Praxiul). Unii scriitori, Teodor Codrescu, B. Petriceicu Haşdeu, Al. Odobescu, vorbesc de o Psaltire pe care ar fi tipărit-o Coresi[3] la 1568.

Traducerile coresiene s'au răspândit pe întregul teritoriu românesc. Sunt importante mai ales pentru rolul pe care il au în lupta pentru introducerea limbei româneşti în biserică. Voiu cita[4] şi un exemplu de traducere coresiană. Marcu, 8, 34—35: „Cine va vrea după mine să meargă, să se leapede de sine şi să ia crucea şi după mine să vie. Cine *amu* să ară vrea sufletul lui să-l mântuiască, piiarde-l-va el: iară cine va piiarde sufletul lui derept mine şi ievangheliei, acela mântui-l-va".

Tot în secolul al XVI-lea mai apare o traducere a primelor două cărţi din Vechiul Testament. E cunoscută sub numirea de — *Palia dela Orăştie*.[5] E tradusă de Mihail Tordaşi „ales Episcopul Românilor în Ardeal", Ştefan Herce „propoveduitorul Evangheliei lui Hristos în oraşul Cavîran Sebeşului", Efrem Zăcan „dascălul de dăscălie al Sebeşului", Moisi Peştişel „propoveduitorul Evangheliei în oraşul Logojului", Archirie „protopopul varmeghiei Hunedoriei".

---

[1] Principia de limbă, Blaj, 1866, p. 116, n. 5.

[2] Badea Cireşeanu, op. cit. Tom. I, p. 90.

[3] Bianu—Hodoş: Bibliografia Românească veche. Tom. I, p. 52.

[4] H. Rovenţa: op. cit. p. 92.

[5] Les premièrs traductions roumaines de l'ancien Testament. Palia d'Orăştie (1581—1582). ...publiés... par Mario Roques. Paris, 1925.

În titlu se spune că e „tălmăcită după izvoade greceşti, evreeşti şi sârbeşti". — Mario Roques, profesor la şcoala de limbi orientale vii dela Sorbona, într'un studiu vast asupra Paliei, constată că nu s'a tradus din limbile pomenite în titlu. Traducătorii fiind româno-calvini, au tradus după ediţia ungurească a lui Heltai. Dl G. Pascu admite[1] că au întrebuinţat şi o ediţie latină. Palia are 185 pagini. Cuprinde tălmăcirea românească a Genezei şi a Exodului. La Biblioteca imperială din Petersburg s'a găsit o Evanghelie slavo-română. Cuprinde o parte din Evanghelia lui Mateiu. Pe marginea unei file citim:[2] „Ion a scris aceasta în anii 7148, iar dela naşterea lui Hristos 1640".

Secolul al XVII-lea e mai bogat în traduceri biblice. La 1648 se tipăreşte la Alba-Iulia[3] *„Noul Testament, sau împăcarea, au legea nouă a lui Is. Hr. iscodită cu mare socotinţă den isvod grecesc şi slavonesc pre limbr rumânească"*. Prefaţa acestei traduceri, scrisă de Mitropolitul Simeon Ştefan, e un exemplu clasic de preocupare a unui prelat, cu problema limbii literare. Traducând Noul Testament, voeşte să-l dea poporului într'o limbă cât mai frumoasă, pe care s'o înţeleagă toţi, dar... „Românii nu grăesc în toate părţile într'un chip: pentru aceia cu nevoe poate să scrie cineva să înţeleagă toţi grăind un lucru, unii într'un chip, alţii într'alt chip... Bine ştim că cuvintele trebue să fie ca banii, că banii aceia sunt mai buni cari umblă în toate ţările, aşa şi cuvintele acelea sunt bune, carele le înţeleg toţi. Noi derept aceea ne-am silit, de încât am putut, să izvodim aşa cum să înţeleagă toţi, iară de nu vor înţelege toţi, nu-i vina noastră, ce-i din vina celuia ce-au răsfirat rumânii printr'alte ţări, de ş'au amestecat cuvintele cu alte limbi de nu grăiesc toţi într'un chip".[4]

Cine a tradus Noul Testament dela 1648? „Textul acestei ediţiuni urmează în multe locuri traducerii vechi din codicele Voroneţean, dar a fost corectat din nou după textul grecesc, slavon şi cel latin al lui Hieronym de ieromonahul Silvestru, iar după moartea acestuia de Mitropolitul Simion

[1] Op. cit. p. 190.
[2] G. Pascu, op. cit. p. 201.
[3] Badea Cireşeanu: op. cit. Tom. I, p. 102.
[4] La H. Rovenţa loc cit. p. 89. (Din Prefaţa Mitropolitului Simion Ştefan).

Ştefan însuşi. Textul este împărţit de astădată în capite şi versuri".[1]

După patru decenii apare la Bucureşti cea mai importantă traducere din secolul XVII, Biblia lui Şerban. *La 1688 se traduce pentru întâia dată Biblia întreagă.* Se întitulează — *„Biblia adică Dumnezeească Scriptură ale cei vechi şi ale cei nouă leage, toate care s'au tălmăcit dupre limba elinească spre înţelegerea limbii rumâneşti"*... Se tipăreşte în zilele lui Ion Şerban Cantacuzin Basarab, şi ale Mitropolitului Teodosie Veştemeanu. Cine a tradus această Biblie? Prefaţa e semnată de fraţii Greceanu, dar după constatările dlui N. Iorga[2] Grecenii n'au avut decât să facă ultima corectură la un manuscript pe care îl pregătiseră alţii mai mulţi". S'a tipărit cu cheltuiala Domnitorului, care scrie şi o Prefaţă. Iată un pasagiu semnificativ din acea Prefaţă:[3] „Cunoscutu-mi-am datorie sfântă... să dau celor ce sunt sub ascultarea noastră, talantul care ni l-au încrezut Domnul. Şi aceasta am făcut la tălmăcirea acestei Sfinte Scripturi făcând multă nevoinţă şi destulă cheltuială...". Tot în această Prefaţă găsim şi indicaţiuni asupra traducătorilor... „despre o parte puind[4] dascăli ştiuţi foarte den limba elinească, pe prea învăţatul cel dentru dascăli ales şi arhiereu Ghermanonisis şi după petrecerea lui pre alţii care s'au întâmplat: şi despre altă parte ai noştri oameni ai locului nu numai pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinească având ştiinţă ca să o tălmăcească; cari luând lumină şi dintru alte izvoade vechi şi alăturându-le cu cel elinesc al celor 70 de dascăli cu vrerea lui Dumnezeu o au săvârşit precum se vede".

Biblia e prefaţată şi Mitropolitul Teodosie Veştemeanu care ne spune că e destinată şi Românilor din Ardeal „că tot dintr'o fântână cură". Există şi o prefaţă semnată de Dositheu, Patriarhul Ierusalimului şi a toată Palestina. Azi se susţine că traducerea e făcută de Spătarul Milescu, iar

[1] Dr. V. Gheorghiu: Introducere în Sfintele Cărţi ale Testamentului Nou. Cernăuţi, 1929, p. 888.

[2] Citat la I. Bălan: Limba Cărţilor Bisericeşti, Blaj, 1914, p. 162.

[3] N. Bălan: *Revista Teologică*, 1912, an. VI, p. 43—44.

[4] Gala Galaction şi Pr. Vasile Radu: Elemente. Bucureşti, 1935, p. 5.

Fraţii Radu şi Şerban Greceanu, fiii lui Tudor Şătrarul, Stolnicul Constantin Cantacuzino, Ghermano de Nisis, Sevastos Chimenitul din Trapezunt, directorul şcoalei greceşti din Bucureşti, au revizuit şi adnotat traducerea Spătarului. Asupra importanţei deosebite a acestei traduceri, reproduc caracterizarea dlui N. Iorga:[1] „e cel dintâi document sigur de limbă literară stabilită pe înţelesul tuturor Românilor şi la înălţimea oricăror concepţii generale omeneşti". Iată şi un exemplu de limbă din Biblia dela Bucureşti: „Fericit omul carele n'au mers în sfatul necuraţilor şi în calea păcătoşilor n'au stătut şi pre scaunul ucigaşilor n'au şăzut. Ci în leagea Domnului voia lui şi în leagea lui va cugeta ziua şi noaptea" (Psalmul I.).

Nemuritorul Andreiu Şaguna, elogia pe Mitropoliţii Simeon Ştefan şi Teodosie Veştemeanu pentru traducerile biblice[2]: „lauda cea netrecătoare se cuvine mitropoliţilor Teodosie şi Simion Ştefan. Căci tălmăcirile lor sunt uşile pe cari s'a învrednicit şi poporul românesc a intra în câmpul cel ceresc al Dumnezeeştilor învăţături, care în mijlocul vijeliilor şi valurilor lumii rămân neclintite şi adevărate din veac în veac; ele sunt izvoarele cari au izvorât întâia dată apa vieţii vecinice pentru neamul acesta în toate părţile prin care este răspândit. Deşteptarea poporului românesc din barbaria veacurilor, împrietinirea lui mai deaproape cu legea lui Dumnezeu, păşirea lui către lumina cea blândă a civilizaţiei şi a culturii, înfrăţirea neamului nostru românesc, pe care mâna proniei l-a semănat prin atâtea ţări deosebite şi prin atâtea neamuri străine, rămânerea în viaţă a limbei sale naţionale, toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulţumi acestor tălmăciri vechi ale Sfintei Scripturi, acestor monumente neperitoare ale limbii, ale moralităţii şi peste tot ale vieţii noastre naţionale şi bisericeşti".

In secolul al XVII-lea au apărut şi numeroase traduceri ale Psalmilor. Cele mai importante sunt ale Mitropolitului Dosofteiu. Un poet polon, Ioan Cocanovschi, traduse

---

[1] Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Ed. II Vol. I, Bucureşti, 1929, p. 407.

[2] Ioan Lupaş: Sfânta Scriptură în limba românească. Sibiu, 1912, p. 13. I. P. S. Sa Patriarhul Miron, în Prefaţa Bibliei din 1936, p. XIX.

psalmii în limba polonă. Mitropolitul Dosofteiu, — probabil sub influenţă polonă, — traduce în versuri: *„Psaltire a sfântului proroc David pre limbă românească, cu zisa şi toată cheltuiala prealuminatului întru Is. Hr. Ion Ştefan Petră Voevoda Domnul Ţării Moldovei.*[1] S'a tipărit la Uniev în 1673. Iată câteva exemple din traducerile în versuri ale lui Dosofteiu:[2]

Ferice de omul ce n'a mearge
In sfatul celor fără de leage
Şi cu răii nu va sta'n cărare
Nici a şedia'n scaun de pierzare
Ce voia lui va fi tot cu Domnul
Şi 'n liagea lui ş'a petriace somnul:
De să vă'nvăţa de zâ, de noapte,
Să-i deprinză poruncile toate (Psalmul I).

Cerlurile spun fără'ncetare
De slava Ta, Doamne, de ce mare
Şi faceria mânuloru-ţi sfinte
Tăriia'n toţi dă viaste'nnainte. [Psalmul 19].

In 1680 Mitropolitul Dosofteiu, tipăreşte la Iaşi Psaltirea slavo-română intitulată *„Psaltirea de înţeles cu posluşania smereniei noastre Dosoftei mitropolitul Sucevei“*... In Ardeal se tipăreşte o Psaltire la 1651 „den izvod jidovesc“[3] iar la 1697[4] apare o traducere de origine calvină. Dl N. Iorga[5] pomeneşte o Evanghelie tradusă de Chiriac la 1682 şi Apostol, tradus de Iordachi Cantacuzino la 1683. La 1693 apare[6] *„Sfînta şi dumnezeeasca evangelie elinească şi rumânească“*. E tradusă de Şerban Greceanul şi Atanasie Tomaid Moldoveanul. Coloana stângă e grecească, iar cea dreaptă e românească. Textul românesc e identic cu Evanghelia din 1682. La 1694 apare la Bucureşti *„Psaltirea a prorocului şi împăratului David“*... îngrijită de harnicul Mitropolit Antim Ivireanu (pe această

[1] E publicat în ediţie critică de I. Bianu. Asupra traducerii: Pr. I. Popescu-Mălăeşti. Studii şi Comentarii. Psaltirea în versuri. *Raze de lumină*, 1934, An. VI p. 223—250.

[2] Citez după studiul Păr. I. Popescu-Mălăeşti.

[3] I. Popescu-Mălăeşti, loc. cit. p. 223.

[4] Badea Cireşeanu, op. cit. Tom. I, p. 103.

[5] Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Ed. II, Vol. I Bucureşti, 1929, p. 406.

[6] Badea Cireşeanu, op. cit. p. 112.

carte îl găsim numai ca tipograf. Harul arhieresc se va pogorî mai târziu). Mitropolitul Teodosie tipăreşte la 1697 *„Sfânta şi dumnezeeasca Evanghelie"*... Apare „în sf. mânăstire în Sneagov"...

Secolul al XVIII-a începe cu epoca lui Antim Ivireanu.[1] In 1703 Antim traduce *„Noul Testament"* „acum întâi tipărit într'acest chip pre limba românească... în tipografia domnească din oraşul Bucureştilor". In 1704 apare la Buzău *„Apostol, cu mila lui Dumnezeu sfântul"*... E tipărit de Episcopul Damaschin, marele ierarh-tipograf din secolul al XVII-lea, care a tipărit şi Biblia lui Şerban dela 1688.

La sfârşitul secolului al XVIII-a se traduce la Blaj *„Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi şi a cei nouă, toate care s'au tălmăcit de pre limba elinească pre înţelesul limbii româneşti"*. Episcopul Petru Pavel Aron[2] a pus la contribuţie pe toţi profesorii dela Blaj. Dar traducerea e făcută de ieromonahul Samoil Micu Clain. Dl Iorga[3] ne spune că „o mântui singur în trei ani". La 1786 traducerea era terminată. După o revizuire „mai mult răbdătoare decât competentă"[4] a Episcopului Ioan Bob, Biblia apare în 1795, având *„o valoare literară mai mică decât vechea traducere"*.[5] In legătură cu istoria Bibliei dela Blaj e interesant de remarcat că în 1790 Clain merge la Sibiu[6] „în sălaşul lui Efrem Clain de Muntiul" (văr al său). La Sibiu revizueşte traducerea Bibliei. Voia s'o tipărească la Sibiu; chiar mai mult, la 1790 o dedică Patriarhului dela Carlovăţ, făcând prin aceasta, să fie şi mai urgisit de Episcopul său dela Blaj.

Tot pela sfârşitul secolului al XVIII-a apare o traducere în versuri a Psaltirei, făcută de Teodor Ivanovici Corbea.[7]

Secolul al XIX, începe cu o traducere apărută la Petersburg, tipărită de societatea biblică rusească. Prima so-

---

[1] Pomenesc aceste traduceri după Badea Cireşeanu.

[2] Ioan Bălan: op. cit. p. 168.

[3] Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Ed. II. Vol II. Bucureşti, 1932, p. 203.

[4] N. Iorga, op. cit. p. 203.

[5] Idem. Ibidem.

[6] N. Iorga: Istoria literaturii române în sec. XVIII. Bucureşti. 1901, p. 169.

[7] I. Popescu-Mălăeşti: loc. cit. p. 223.

cietate biblică se întemeiază la 1698, în Anglia. Se numea *„Asociaţiunea pentru răspândirea cunoştinţelor creştineşti“*. La 1712, Baronul Hildebrand de Canstein[1] întemeiază la Halle o societate biblică. Din 1774 se numeşte „societatea biblică cansteiniană“. Cea mai importantă dintre toate e societatea britanică întemeiată în 1804. Societăţile biblice fiind întemeiate de protestanţi, erau combătute la început de celelalte biserici. S'a constatat însă că răspândirea Bibliei de către biserică, e favorabilă intereselor religioase. In biserica ortodoxă cea dintâi societate biblică se întemeiază în Rusia, în 1813. In secolul trecut, un preot bucovinean, Constantin Morariu, voia să întemeieze şi un institut biblic românesc. Pentru aceeaşi idee milita la începutul secolului nostru, I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan. După războiu, Sfântul Sinod a şi întemeiat un Institut Biblic Românesc la Bucureşti. Ideea institutelor biblice preocupă şi pe catolici. Deşi Papa Pius VII a interzis societăţile biblice (întemeiate în multe state catolice), azi găsim foarte multe şi desvoltă activitate rodnică. Se citează de obiceiu *„Pia Società di San Girolamo“* din Italia.

Societatea biblică rusească, de sub prezidenţia Principelui Galiţin, tipăreşte şi o biblie românească, având binecuvântarea Sfântului Sinod Rusesc şi asentimentul Mitropolitului Gavril Bănulescu. La 1817 apare Noul Testament, iar la 1819 apare Biblia întreagă. Apare sub îngrijirea arhiereului *Varlaam Cuza*, egumenul Mănăstirii Sf. Spiridon din Iaşi, unchiul Domnitorului Alexandru Ioan Cuza.[2]

Episcopul Chesarie[3] al Buzăului, aducând dela Mănăstirea Neamţului pe călugărul-tipograf Gherontie şi pe Meletie, ucenicul acestuia, publică în înţelegere cu Mitropolitul Grigore Dascălul mai multe cărţi bisericeşti, printre cari — „pe lângă o Evanghelie, cea de a patra ediţie a *Bibliei*, după a lui Şerban-Vodă, a lui Clain şi a Ruşilor“. După dl Iorga[4] „e o ediţie revăzută, cu anumite schimbări la un

[1] Dr. V. Gheorghiu: op. cit. p. 890. In Enciclopedia Română de Const. Diaconovich. Sibiu, 1898, Tom I, p. 478 se spune că De Canstein întemeiază societatea biblică din Halle, la 1710.

[2] Revista Teologică, 1912, an. VI p. 45.

[3] N. Iorga: Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Ed. II. Vol. II, Bucureşti. 1929, p. 241.

[4] Idem — Ibidem.

text care întrebuinţează deopotrivă pe cel bucureştean şi pe cel blăjan".

Între 1854—1856, Episcopul Filoteiu al Buzăului, publică o nouă traducere — *„Biblia sau Testamentul Vechiu şi Nou"*. A apărut în 5 volume, cu o prefaţă de Episcopul Filoteiu. Între 1855 şi 1858 se tipăreşte la Sibiu celebra Biblie a lui Şaguna. In 1867 publică o ediţie separată a Noului Testament. „Ca original la tipărirea acestei Biblii s'a servit, cum mărturiseşte însuşi, de textul grecesc (Septuaginta)[1] al ediţiei din Atena dela 1843, căreia a alăturat însă şi textele mai vechi româneşti şi slavone, cum desigur şi vre-un text latin"... Biblia e precedată de o Prefaţă în care îşi exprimă părerile despre limbă şi arată că limba Bibliei influinţează limba literară. Face istoricul traducerilor româneşti din Sfânta Scriptură dela Mitropolitul Simeon Ştefan până la Biblia dela Buzău a Episcopului Filoteiu. Se ocupă cu problema autenticităţii şi a revelaţiei divine din Biblie. În II Timotei 3, 16 se spune de către Sfântul Pavel că — „Toată Scriptura de Dumnezeu este insuflată şi e de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre deprinderea care este întru dreptate". Prefaţa se închee cu câteva lămuriri despre — „puterea cea dinlăuntru şi trebuinţa Sfintei Scripturi".

Biblia lui Şaguna, tradusă într'o limbă literară impecabilă, e chiar şi azi foarte citită mai ales în Ardeal.

Un contimporan al lui Şaguna, Ioan Heliade Rădulescu[2] începe traducerea Bibliei. Heliade polemiza cu Şaguna. Mitropolitul nu admitea ca un mirean să traducă Biblia. Heliade publică în 1870 *Cântarea Cântărilor*. Incă înaintea Bibliei lui Şaguna, mai apar câteva traduceri. I. G. Gorjan traduce *Părţi din Biblie,*[3] *Faptele Sfinţilor Apostoli.* La 1827 apare Psaltirea în versuri, trudusă de Ioan Pralea.[4]

In a doua jumătate a secolului al XIX încep să apară traduceri publicate de Societatea Biblică Britanică. Nu ştiu

---

[1] Ioan Lupaş (în: Mitropolitul Andreiu Baron de Şaguna. Scriere comemorativă. Sibiu, 1909, p. 184).

[2] G. Bogdan-Duică, Istoria literaturii române contimporane. Cluj, 1923, p. 207.

[3] G. Bogdan-Duică, Idem p. 224.

[4] Pr. I. Popescu-Mălăeşti, loc. cit. p. 223 et seq.

când apare prima Biblie tipărită de Societatea Britanică. La Biblioteca Universităţii din Cluj am găsit — *„Noul Testament al Domnului Nostru Isus Hristos... Cu cheltuiala Societăţii Ierografice Britanice"*. Traducerea apare în 1863 şi e ediţia a VII-a. Ar fi interesant de stab'lit când a apărut ediţia întâi. La Cluj n'am găsit decât ediţia a VII-a.

Societatea Britanică a tipărit în 1873 o Biblie românească la Buda, iar în 1874 una la Iaşi. In 1920 a tipărit o Biblie românească la Londra. La Bucureşti apar aproape anual. Profeserul Nitzulescu dela Facultatea de Teologie din Bucureşti, traduce în 1897 Noul Testament după originalul grecesc. Traducerea a fost prezentată Academiei, spre premiere, dar pâlcul nemuritorilor o respinge. Păr. Simeon Florea Marian spunea că e „mult mai slabă decât cele de mai înainte".[1] Nitzulescu îşi publică traducerea în editura Societăţii Britanice, cum face în 1921 şi Diaconul Cornilescu, ajuns mai târziu fruntaş al mişcării tudoriste.

Sf. Sinod a tipărit Noul Testament în 1905, iar în 1914 a tipărit Biblia întreagă. Au mai apărut şi alte traduceri în epoca antebelică. Arhiereul Sofronie Craioveanu a tradus în 1909 Noul Testament. Gorjan a tradus în versuri cartea Iov. Psaltirea a apărut în numeroase ediţii, dată fiind întrebuinţarea liturgică şi monahală (ascetul citeşte zilnic psalmii de laudă). După răsboiu s'a întemeiat pe lângă Sf. Patriarhie, Institutul Biblic. In 1926 tipăreşte Noul Testament în traducerea Păr. Gala Galaction, care e şi literat şi teolog şi elenist. Traducerea a şi apărut în vreo 3 ediţii.

În 1936 Institutul Biblic tipăreşte Biblia întreagă „Tradusă după textul grecesc al Septuagintei confruntat cu cel ebraic". I. P. S. Sa Patriarhul Miron I scrie o prefaţă asemănătoare prefeţei scrise de Şaguna. Traducerea e făcută de Păr. Vasile Radu, Păr. Gala Galaction (ambii profesori de studii biblice la Facultatea de Teologie din Chişinău) şi I. P. S. Sa Nicodim Munteanu, Mitropolitul Moldovei, trei somităţi teologice, cari au tradus şi înainte. I. P. S. Sa Mitropolitul Nicodim a tradus şi publicat în volume aparte: *Noul Testament* (precedat de un studiu isagogic), *Sfânta Evanghelie după Marcu,* cu o prefaţă de dl profesor uni-

[1] Analele Academiei Române, Seria II, Tom. XX, p. 282.

versitar Toma G. Bulat, *Psaltirea, Geneza, Evanghelia după Mateiu, Evanghelia după Ioan, Cântarea Cântărilor.* În colaborare cu dl I. D. Ştefănescu, profesor de istoria artei creştine la Facultatea de Teologie din Chişinău, publică *„Biblia Ilustrată"*. Locuri alese şi însoţite de ilustraţii de artă şi lămuriri ştiinţifice.

Păr. Vasile Radu, cunoscut orientalist şi ebraist, traduce în colaborare cu Păr. Gala Galaction *Cartea Iov, Cântarea Cântărilor, Cartea Deborei.* Toate trei au apărut în *Revista Fundaţiilor Regale* şi s'au publicat şi în extrase distribuite gratuit. Păr. Vasile Radu a tradus şi Psaltirea după original. Păr. I. Popescu-Mălăeşti a publicat în *„Convorbiri Literare"* traduceri după originalul ebraic, redând psalmii în forma cât mai apropiată de cea ebraică. P. S. Sa Arhiereul Irineu Târgovişteanu a tradus *„Evanghelia de la Luca"* şi *„Evanghelia de la Mateiu"*. I. P. C. Sa Arhim. Iuliu Scriban a tradus Sfânta Evanghelie (cele patru evanghelii într'una). Ceva similar face Păr. Halambie Popescu în cartea — *„Isus Hristos. Sfintele Evanghelii într'una"*. În 1937 se tipăreşte la Bucureşti *„Biblia în versuri şi imagini"*. Dl Corneliu Moldovanu traduce în versuri *Cântarea Cântărilor.*[1] Poetul Vasile Militaru traduce în versuri întreaga psaltire. Iată începutul Psalmului Ascetic (a psalmului 50. Il numesc ascetic fiindcă asceţii îl recită zilnic).

1. Miluieşte-mă Tu Doamne după mila Ta cea mare;
   Şterge-a mea fărădelege, după marea-Ţi îndurare.
2. De tot spală-mi fărădelegea, să scap Doamne de a Ta ceartă
   De păcat mă curăţeşte şi deapururea mă iartă.
3. Căci a mea fărădelege mi-o cunosc eu, Doamne sfinte,
   Şi păcatul meu de-apururi mustrător îmi stă înainte.
4. Ţie unuia greşit-am, Dumnezeule temut,
   Că'naintea feţei Tale, — ce e rău eu am făcut.

[1] In biserica unită a apărut Noul Testament, tradus de Păr. Ioan Bălan (azi Episcop al Lugojului).

In Episcopia romano-catolică dela Iaşi, franciscanii au tipărit la Hălăuceşti cele patru Evanghelii (în volume aparte). Anii trecuţi a apărut la Săbăoani (unde e azi provincialul franciscan al Moldovei) Noul Testament. Traducerile acestea sunt făcute după *Vulgata*

DESPRE RUGĂCIUNEA INIMII

CENTURIILE LUI CALIST ŞI IGNATIE

De Preot GHEORGHE SECAŞ
Misionar eparhial

INTRODUCERE

Inainte de-a înfăţişa în traducere textul minunatelor învăţături ale călugărilor greci din veacul al 14-lea Calist şi Ignatie, prezentăm o serie de lămuriri în legătură cu învăţăturile duhovniceşti expuse în cele 100 de capitole de către cei doi călugări. Ei se adresează unui discipol frate în călugărie, care i-a rugat să-i întocmească o regulă, un îndreptar, cu ajutorul căruia să poată înainta fără primejdie pe calea aleasă a desăvârşirii.

Ne aflăm aşadar în faţa unei scrieri care priveşte viaţa cea după chipul îngeresc a călugărilor. Acest lucru nu însemnează că preoţii de mir, sau chiar credincioşii Bisericii noastre, n'au ce învăţa dint'o astfel de lucrare. Dimpotrivă, ea va fi tuturor acelora cari duc o viaţă cucernică în duh de rugăciune şi de temere de Dumnezeu, de un folos sufletesc deosebit de mare, întrucât călăuzeşte pe căi de lumină cerească şi hrăneşte inima cu bucate duhovniceşti de-o dulceaţă necunoscută încă.

Centuriile lui Calist şi Ignatie fac parte din rândul scrierilor mistice ale Bisericii ortodoxe. Cei doi călugări ţin socoteală de ceeace părinţii bisericeşti au scris înaintea lor în această privinţă, citează din învăţăturile înaintaşilor, începând cu marii dascăli din veacul al 4-lea şi până la părinţii din vremea lor.

Prin expunerea lor vom intra în cunoaşterea misticei ortodoxe, a acelei vieţi înalte trăită de călugării Bisericii noastre în decursul veacurilor, viaţă în Dumnezeu prin mijlocirea rugăciunii necontenite săvârşită cu mintea în inimă.

Auzi de multe ori afirmaţii din lumea catolică sau protestantă, că Biserica ortodoxă este amorţită şi împietrită.

Dar lumea care nu cunoaşte pe creştinul ortodox, nu-şi dă seama că ceeace apare drept amorţeală şi împietrire, pentru credinciosul dreptmăritor este un semn minunat al unei vieţi lăuntrice, capabilă de orce rezistenţă în faţa curentelor protivnice spiritului Bisericii sale. Creştinul ortodox trăieşte cu convingerea că Biserica, maica duhovnicească prin care s'a născut la viaţa în Hristos, deţine moştenirea comorii de învăţătură dumnezeească, pe care a păstrat-o cu credinţă, până în ziua de azi, curată şi nefalsificată, în pofida tuturor vitregiilor vremii şi-a împrejurărilor. *Deci ceeace se înfăţişează amorţit şi veşted celuice stă în afară de ortodoxie, pentru creştinul ortodox este un adânc de viaţă.* Biserica cu sf. taine, cu slujbele şi cu învăţătura ei este pentru cel credincios o realitate veşnic vie, o mângăiere dulce, o nădejde nedesminţită.

In Biserica ortodoxă a jucat un rol convârşitor mistica, *trăirea tainică în Dumnezeu prin rugăciune şi viaţă neprihănită.* Trăirea mistică în Dumnezeu a fost îmbrăţişată cu deosebire în rândurile monahilor în tot decursul timpului. Dacă lucrurile îngereşti spre care râvneau călugării diferitelor vremi, dela anahoreţii antici ai Egiptului şi ai Palestinei, la isihaştii atoniţi ai veacului 13 şi 14, la cei din mănăstirile Rusiei şi ale Moldovei şi până astăzi încă le râvnesc, nu sunt identice până în amănunţimi, *monahii răsăriteni au avut totuş un ideal de viaţă comun, un anumit dar sfânt de pace şi linişte în Iisus,* ἡσυχία, *dorinţă sfântă de-a vedea pe Dumnezeu şi-a se împreuna cu El.*

Pentru a dobândi această pace şi linişte mai presus de fire, ἡσυχία, ei recurgeau la rugăciunea lui Iisus alcătuită din cuvintele: *„Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă"*. Această rugăciune repetată des, după unii părinţi deatâteori decâteori respiri, intra astfel în natura celuice se ruga încât fără ea n'ar mai fi putut trăi.

In decursul expunerii lui Calist şi Ignatie se arată treptat felul cum trebue să se comporte acela care voieşte să ajungă la această stare fericită de pace şi linişte în Dumnezeu. Se arată virtuţile cu cari trebuie să se împodobească râvnitorul la pacea sufletească, isihastul. Peste toate nevoinţele care se cer, stăruieşte *rugăciunea, rugăciunea inimii,*

rugăciunea lui Iisus: *„Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă"*.

NUMIRILE RUGĂCIUNII DUHOVNICEŞTI ŞI FIINŢA EI

Rugăciunea lui Iisus săvârşită cu mintea în inimă, a primit mai multe numiri dela părinţii bisericeşti mistici, dar orcare ar fi fost numirea, înţelesul ei a rămas acelaş, *o veghere tainică*, un fel înalt de interpretare a cuvintelor din Cântarea Cântărilor: *„Eu dorm dar inima mea veghează"*.

Sf. Ioan Scărariul aseamănă rugăciunea inimii cu o scară, care are 4 trepte şi zice: 1. „Unii îşi îmblânzesc şi-şi înfrânează patimile, 2. alţii cântă cântări duhovniceşti, 3. alţii se dedică rugăciunii duhovniceşti, în sfârşit 4. alţii ajung la vederea tainică a luminii cereşti". „Treapta dintâi este a *începătorilor*, a doua a celor *înaintaţi*, a treia a celor ce-au ajuns la treapta cea mai înaltă, iar a patra este semnul celor desăvârşiţi".

Aproape la fel Grigorie Sinaitul, arată că lucrurile bineplăcute lui Dumnezeu şi pe cari isihastul trebuie să le îndeplinească, sunt acestea trei: cântarea de psalmi, citirea (din Sf. Scriptură şi sf. Părinţi) şi rugăciunea inimii".

Părinţii isihaşti au dat diferite numiri acestei rugăciuni de taină, numiri cari în parte le-au împrumutat din Sf. Scriptură. De ex: Sămânţa cea bună, frământătura sfântă, putere de sus, mărgăritar de mare preţ, îndumnezeită şi părintească chemare, comoara cea ascunsă în ţarină, chezăşia duhului, apa cea vie, pânea cerească, focul dumnezeesc, pecetea, lumina cerească. Alte numiri cari se află şi la Calist şi Ignatie: *rugăciune, păzirea minţii, închisoare a inimii, veghere, linişte a duhului, rugăciunea minţii*, o mărturisire curată cu inima a Domnului, o chemare a lui Iisus slobodă de grija cea lumească, rugăciune a inimii.

Mai întâlnim şi alte numiri prin care se pune în evidenţă valoarea rugăciunii duhovniceşti: *Lucrare minunată* şi *înaltă; har mijlocit de Născătoarea de Dumnezeu; lucru ceresc; rugăciune de taină, rugăciune sfântă, curată; lucrare de mântuire, pânea cea spre înţelepţire, chemare curată a Domnului Iisus Hristos în inimă.*

Din toate aceste numiri atât de felurite, dar adânc grăitoare, bănuim îndată în ce stă fiinţa rugăciunii acesteia deosebită, prin mijlocirea căreia bărbatul temător de Dumnezeu ajunge la cea mai înaltă fericire de care un pământean se poate bucura pe pământ: *vederea luminii cereşti, cuprinderea în inima noastră a lui Dumnezeu.*

Este vorba de-o lucrare de taină care se petrece înlăuntrul fiinţei noastre. Pentru a ne opri mintea dela lucrurile din afară o însărcinăm să se roage cu vorbele: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă". Ne concentrăm în aşa măsură asupra acestei rugăciuni, încât împreună cu mintea o coborâm în inimă ca într'un altar. Ajunşi aci, ne rugăm înainte Domnului Iisus, până când El, Mirele ceresc, ne cercetează cu harul Său, cu lumina Sa cerească îndumnezeindu-ne.

Prin această rugăciune fericitoare cu adevărat, ne stăpânim mintea şi rătăcirea gândurilor, ne curăţim inima şi-o facem loc de sălăşluire, iesle a lui Hristos. In felul acesta se împlinesc vorbele Scripturii: *„Fericiţi cei curaţi cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu".*

Un studiu mai amănunţit asupra rugăciunii inimii a făcut părintele Dr. D. Stăniloae în cartea: *„Viaţa şi învăţătura sf. Grigorie Palama".* Carte de mare valoare, cu mare aparat ştiinţific, carte care mi-a folosit ca o îndrumătoare întru cercetarea acestor lucruri înalte. Părintele Dr. D. Stăniloae a făcut cel mai real serviciu Teologiei româneşti introducând-o pe aceste alese căi de cercetare duhovnicească.

Aceste cuvinte de introducere sunt prea slabe pentru a înfăţişa umbra cel puţin a ceeace este lucrarea cea înaltă şi de taină a rugăciunii duhovniceşti. Ele vor sluji totuşi ca o lămurire pentru tratatul celor doi călugări Calist şi Ignatie.

(În viitor vom înfăţişa în traducere, pe rând, textul învăţăturilor duhovniceşti ale lui Calist şi Ignatie).

ULTIMA TRADUCERE A T. N.

De Pr. ILARION V. FELEA
Profesor la Academia teologică din Arad

Darea de seamă despre traducerile româneşti ale Sfintei Scripturi se încheie cu *Noul Testament* al Domnului nostru Iisus Hristos şi *Psalmii*, ediţia Sf. Sinod din anul 1937. Opera aceasta se datoreşte profesorilor Facultăţii de teologie din Bucureşti, P. S. Sale arhiereului Irineu Mihălcescu şi dlui Teodor M. Popescu. Prin ea avem o fericită încununare a tuturor traducerilor de până acum.

Dintre ediţiile şi traducerile de până aci lipsea ediţia portativă, care să poată concura şi înlocui ediţiile britanice. Traducerea şi ediţia aceasta, atât în comparaţie cu traducerile anterioare, cât şi faţă de ediţiile britanice, este cea mai bună. Nu am cetit dări de seamă mai amănunţite asupra ei şi se pare că a trecut la şi dela ordinea zilei într'o tăcere lipsită de înţeles, deşi valoarea ei întrece pe cele anterioare. Exactitatea traducerii după original şi corectitudinea limbii o fac să corespundă deplin cu evoluţia limbii româneşti şi cu trebuinţele doctrinale ale vremii noastre.

Rămâne exegeţilor sarcina de a cerceta mai de aproape preciziunea ştiinţifică a traducerii în raport cu originalul şi cu celelalte traduceri româneşti. Aci vom confrunta la întâmplare, câteva texte din traducerea nouă a Sf. Sinod făcută de I. P. S. S. mitropolitul Nicodim şi P. Cucernicii preoţi G. Galaction şi V. Radu, cu traducerea cea nouă, *ultima*, tot a Sf. Sinod, prin ostenitorii amintiţi, ca să vedem în care dintre ele se păstrează mai curat simţul limbii române.

Traducerea nouă:	*Traducerea ultimă:*
Era lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul, venind în lume .. Iar câţi l-au primit le-a dat putere ca să fie fiii lui Dumnezeu, (adică) celor cari cred întru numele lui [Ioan 1, 9. 12].	Cuvântul era Lumina cea adevărată, care venind în lume, luminează pe tot omul... Iar la câţi l-au primit, celor ce cred în numele lui, le-a dat putere, ca să se facă fii ai lui Dumnezeu [Ioan 1, 9. 12].
Toate îmi sunt iertate, dar nu toate îmi folosesc. Toate îmi sunt iertate, dar nu toate întăresc sufletul [I Cor. 10, 23].	Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate folosesc; toate îmi sunt îngăduite dar nu toate zidesc [I Cor. 10, 23].

Râvniţi la darurile cele mai desăvârşite. Şi eu vă arăt încă o cale mai presus de orice cale: Toate limbile omeneşti şi îngereşti de le-aş vorbi, dacă nu am dragoste, m'am făcut aramă sunătoare ori chimbal gălăgios [I Cor. 12, 31 — 13, 1].	Ci să râvniţi darurile cele mai bune. Şi vă arăt o cale cu mult mai înaltă. De aş grăi în limbile omeneşti şi îngereşti, iar dragoste nu am, m'am făcut aramă sunătoare şi chimval răsunător [I Cor. 12, 31 — 13, 1].

Este invederat că traducerea ultimă este mai românească. Când spunem: „era lumina cea adevărată, care venind în lume, luminează pe tot omul", — este mai corect româneşte, decât când spunem: „era lumina... care luminează pe tot omul, venind în lume". Sau: „Iar la câţi l-au primit, celor ce cred în numele lui...", pare că sună mai bine faţă de: „Iar câţi l-au primit le-a dat putere ca să fie fiii lui Dumnezeu, (adică) celor cari cred întru numele lui". Nu e tot una: „Toate îmi sunt iertate...", cu: „Toate îmi sunt îngăduite". De asemenea nu sună bine când zicem: „Râvniţi la darurile *cele mai* desăvârşite", când putem traduce: „Râvniţi darurile cele mai bune", care, mi se pare, este mai corect şi faţă de original şi faţă de limba română.

Astfel de texte comparative putem înşira destule. Credem însă că cele reproduse, repet: la întâmplare, sunt suficiente să ne arate că logica şi simţul limbii româneşti sunt mai bine mulţumite în traducerea nouă a P. S. S. Arhiereul I. Mihălcescu şi a dlui T. M. Popescu, decât în oricare alta dintre traducerile şi ediţiile anterioare.

La meritul acesta se adaugă şi faptul că ediţia este frumos tipărită, în format de buzunar, legată în pânză şi ieftină, — 30 lei exemplarul.

Ni se umple inima de bucurie când putem face astfel de constatări. Inima teologiei, revelaţia divină în forma ei perfectă, Noul Testament cu Psalmii, îşi află în limba română ediţia care concurează mai mult decât sută la sută cu ediţiile similare britanice şi astfel satisface deplin trebuinţele noastre culturale şi misionare.

Rămâne în sarcina preoţilor catiheţi, misionari şi publicişti, colportorilor şi profesorilor de religie să o răspândească în număr cât mai mare şi totodată să scoată la lumina cunoştinţei din cuprinsul ei comoara înţelepciunii divine după care suspină pe cât de strălucitul pe atât de amărâtul nostru veac.

BIBLIA, TRADIŢIA ŞI BISERICA

De Preot MIHAIL NEAGU
Duhovnicul Academiei teologice „Andreiane"

Iubiţilor Credincioşi!

Biserica noastră creştină ortodoxă învaţă că Sfânta Scriptură este descoperirea lui Dumnezeu. Dar Biserica noastră n'a învăţat niciodată că Sfânta Scriptură ar cuprinde în sine întreg adevărul lăsat nouă de Dumnezeu. Lucrarea lui Dumnezeu, pentru mântuirea sufletelor, ar fi prea restrânsă dacă am mărgini-o numai la Sfânta Scriptură. Clar ne vorbeşte dumnezeescul apostol şi evanghelist Ioan când zice: „Sunt încă şi alte multe câte a făcut Iisus, care dacă s'ar fi scris câte una, nici în lumea aceasta mi se pare că n'ar încăpea cărţile ce s'ar fi scris" (Ioan 21, 25).

Şi dacă „mai sunt şi alte multe câte a făcut Dumnezeu", — dece să nu le credem?... *Dece* să nu ne folosim de ele, pentru o mai rodnică viaţă a sufletelor noastre?... *Dece* să lepădăm lucrarea lui Dumnezeu?... *Dece* să reducem descoperirea lui Dumnezeu în care au crezut toţi sfinţii, începând cu apostolii Domnului şi cu cei dintâi creştini?... *Dece* să nu credem în descoperirea lui Dumnezeu pe care au vestit-o apostolii în toată lumea?... *Dece* să trecem cu uşurinţă peste adevărul în care au trăit toţi sfinţii lui Dumnezeu, de totdeauna?... *Dece* să lepădăm adevărul eşit din gura Domnului, care trăeşte în vecii vecilor?... *Dece* să nu credem în învăţătura pe care ne-a lăsat-o Fiul lui Dumnezeu, învăţătură pe care n'a tras-o nimenea la îndoială, atât era de sfântă şi grăitoare, şi prin urmare n'a trebuit să se scrie, — căci nici Fiul lui Dumnezeu n'a scris!

Noi ştim că nici până azi nu s'ar fi scris adevărul descoperit nouă de Dumnezeu, dacă nu s'ar fi ivit în decursul vremii oameni rătăciţi, cari să tragă la îndoială lucrarea lui Dumnezeu!

S'au ridicat jidovii împotriva Domnului, şi n'au voit să-L recunoască de Messia, şi au trăit şi mai departe după obi-

ceiul părinților lor. Le scrie evanghelia sa dumnezeescul apostol *Mateiu*, în limba jidovească.

N'au voit să se întoarcă la Domnul jidovii împrăștiați în toată lumea, cari au uitat limba părinților lor. Le scrie evanghelia sa, în limba greacă, ucenicul Domnului și al apostolului Petru, *Ioan Marcu*.

Păgânii Greci nu voiau să știe de Hristos. Le scrie evanghelia sa doctorul și însoțitorul lui Pavel apostolul, *Luca*.

S'au găsit oameni rătăciți cari negau dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu? Apostolul, pe care-l iubea Domnul, *Ioan*, scrie dumnezeeasca sa evanghelie, care la tot pasul ne arată că Hristos este Fiul lui Dumnezeu; „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat".

Cuvântul Domnului s'a scris ca să ajungă acolo unde apostolii nu ajung! S'a scris pentruca să se împrăștie anumite nedumeriri ce s'au ridicat între cei dornici de adevăr! S'a scris mai ales ca să înceteze rătăcirile!

Eu sunt pe deplin convins că dacă s'ar scrie azi Sfânta Scriptură, am vedea cum se spulberă rătăcirea sectară, care trăește după „literă" și nu după „Duh".

La baza „Scripturii" stă „Tradiția". Sfântă este Scriptura și de aceeași valoare și sfințenie este și Tradiția, pentrucă și una și cealaltă este dela Dumnezeu! Sfânta Tradiție premerge Sfintei Scripturi în timp. Dece am tăgădui sfințenia Tradiției câtă vreme *ea este lucrarea nemijlocită al lui Dumnezeu?* Celce se ridică împotriva Sfintei Tradiții, implicit se ridică și împotriva Sfintei Scripturi.

Creștinii adevărați știu că adevărul vecinic trăește nu pentrucă este scris, ci pentrucă este dela Dumnezeu! „Cerul și pământul vor trece" zice Domnul „iar cuvintele mele (scrise sau nescrise) vor rămânea pururea".

Sfânta Scriptură conține numai o parte din învățătura Domnului, care trăia nescrisă în sufletul credincioșilor și forma tezaurul bogat al Bisericii lui Hristos. Ea este fructul ce se îmbie celorce nu cunosc adevărul. Ea este mana ce o îmbie Biserica tuturor celorce caută viața vecinică. Ea este pânea cea vie ce-și are rădăcinile în ogorul sfânt al Tradiției.

Tot creștinul știe că Sf. Scriptură conține mai multe cărți. Ceva mai târziu s'au scris și cărți neinspirate de

Dumnezeu. Şi care a fost puterea înţelepciunii care a ales grâul din neghină? Care a fost puterea împotriva căreia nimenea nu s'a putut ridica, pentrucă era dela Dumnezeu? *Biserica!*

Ea a stabilit adevărul după voia lui Dumnezeu!
Ea este factorul determinant al mântuirii noastre!
In ea se cuprinde întreg adevărul şi numai în ea!
Ea singură învaţă fără greşală. Omul este supus greşelii.

Şi totuş se găsesc atâţia oameni rătăciţi cari se ridică împotriva sfintei Biserici, care le-a pus în mână „Sfânta Scriptură", aşa cum este. Aici nu e altceva decât o oarbă îngâmfare, ca şi a opaiţului întunecat care ar zice soarelui: „Eşti tu lumină? Priveşte la mine şi vezi aici lumină! Nu vezi tu soare slab că ai rămas întunecat?"...

Orbii pot vorbi de lumina lor. Noi cunoaştem o singură lumină care luminează tuturor. Ea este Sfânta Biserică! Hristos este capul bisericii, iar biserica este trupul Lui, împlinirea celui ce împlineşte toate întru toţi (cf. Efes. 1, 22—23).

Tot celce este departe de Sfânta Biserică, este în oarbă rătăcire! „Cine nu este cu mine, zice Domnul, împotriva mea este". De fiii Bisericii vorbeşte dumnezeescul apostol Pavel când zice: „Voi de acum nu mai sunteţi streini şi nemernici, ci împreună cetăţeni cu sfinţii, şi casnici ai lui Dumnezeu, zidiţi fiind pe temelia apostolilor şi a prorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Hristos" (Efes. 2, 19—20.)

Fiii Bisericii sunt fiii lui Dumnezeu, pentrucă sunt zidiţi pe temelia trainică a apostolilor, cari au văzut şi mărturisit pe Hristos-Dumnezeu aşa cum i-a învăţat: cum a trăit fără păcat; cum a săvârşit minuni ca un Dumnezeu; cum a pătimit fără ca să ne mărturisească vina; cum a fost în deplinătatea Lui nu numai în măsura în care ne-a rămas nouă scris de El, ci în întreaga Lui descoperire, de care ne grăeşte Sfânta Tradiţie pe larg. Pe Hristos-Dumnezeu îl cunoaştem numai prin Biserica Lui. Căci în Biserică s'a revelat deplin prin Sfânta Tradiţie şi Sfânta Scriptură. Amin.

ATITUDINI

ȘI FEȚELE BISERICEȘTI TREBUE SĂ SE SPOVEDEASCĂ

Esența creștinismului și puterea lui este viața în Hristos. *Creștinismul a transformat pe „omul cel vechiu" (Rom. 6, 6) supus păcatelor și supus morții, în „făptură nouă" (2 Cor. 5, 17; Gal. 6, 15), care nu umblă după trup, ci după duh (Rom. 8, 1), care petrece „întru înoirea vieții" (Rom. 6, 4).*

Jertfa lui Hristos ne-a pus la îndemână putința de-a ne împărtăși de această înoire. Cine s'a împreunat cu El în botez, este virtual o făptură nouă. Faptic însă, el mai poate cădea în păcat. Ca să se ridice iarăși la lumina vieții, celce a păcătuit trebue să se căiască și să-și spele întinăciunea patimilor. Cu alte cuvinte, trebue să se supună sf. taine a pocăinței sau mărturisirii și apoi să se cuminece. Altfel pe nedrept poartă el numele lui Hristos. Altfel uzurpă și pătează atributul de creștin.

Lucrurile acestea le știm cu toții. Dar câți le urmăm, asta-i altă întrebare. Ori noi tocmai aceasta vrem: să ne aducem aminte că toți creștinii, *fără nici o excepție — deci clerul inclusiv — suntem îndatorați să ne spovedim și să ne cuminecăm. Cu alte cuvinte, vrem să arătăm* încă odată *că și fețele bisericești trebue să se spovedească. Am zis „încă odată", pentrucă „Revista Teologică" a proclamat neted și documentat — într'o vreme când unii membrii ai clerului susțineau din ignoranță sau din comoditate tocmai contrarul — obligațiunea pe care o au fețele bisericești de-ași mărturisi păcatele înaintea duhovnicului ca și oricare creștin de rând. Atențiunea acordată acestei gingașe probleme tocmai de redactorul de atunci al „Revistei Teologice", care nu era altul decât I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae, (vezi „Revista Teologică" V, 1911 p. 470—475) a avut darul să înlăture o prejudecată profund dăunătoare curățeniei vieții sufletești a preotului. Iar dacă noi revenim asupra ei, nu o facem de teama că ar mai exista și astăzi preoți cari să se amăgească cu atari credințe deșarte, ci pentrucă vrem să nu fie părăsite pozițiile câștigate într'un trecut nu prea îndepărtat.*

Clericii sunt îndatorați să se spovedească din mai multe motive. Intâi de toate ca creștini și ca oameni supuși greșelilor.

Ca creștini, ei trebue să fie preocupați necontenit de grija de-a avea o viață nepătată și neîntinată, o viață în care procesul înduduhovnicirii personale — care începe la botez dar nu se desăvârșește acolo — să oglindească un progres cât mai vizibil. Cerul e destul de departe de noi. Numai sforțările continui de înoire sufletească și curățenie trupească ne pot face părtași de cetățenia lui.

Ca oameni, membrii clerului sunt și ei supuși greșelilor. Celce zice că nu are păcat — scrie sf. Apostol Ioan — se amăgește pe

sine şi adevărul nu este întru el. Mai mult chiar: îl face mincinos pe Dumnezeu. Iar dacă-şi mărturiseşte păcatele, Dumnezeu îl va ierta şi-l va curăţa de toată strâmbătatea (comp. I Ioan 1, 8—10).

Dar mai există un motiv pentru care preotul trebue să se spovedească. El trebue să fie pildă întru toate poporenilor săi. Pildă în primul rând prin neprihănirea vieţii lui. Dezacordul dintre cuvinte şi fapte trebue suprimat cu desăvârşire din viaţa preotului. Ceeace zice el, trebue să şi facă înaintea tuturor şi cu o mai mare tragere de inimă decât oricare altul. Să ne gândim la Mântuitorul Hristos şi la sfinţi cari bine i-au plăcut Lui. Ei şi-au pilduit propovăduirea la tot pasul cu propria lor viaţă. Ei au fost conştii în toată bunăvremea că dacă vorbele elocvente şi sincere mişcă inimile cari le aud, apoi exemplul concret este acela care cucereşte şi îndeamnă irezistibil la urmare. Ceice fac altfel, nu sunt vrednici de ei, iar pentru butucul viţei sunt vrejuri uscate.

Să ne gândim, prin contrast, la cuvintele grele pe cari le-a avut Mântuitorul la adresa fariseilor, bine ştiind că aceştia sunt tipul slujitorilor lui Dumnezeu cari zic dar nu fac, *şi să ne ferim de-a cădea sub aceeaş osândă. In acest scop, nu zăboviţi să citiţi încă odată, cu toată atenţiunea, cap. 23 al sf. Evanghelii dela Mateiu, neuitând nici de celece se scriu la Luca 4, 23:* Doftore vindecă-te pe tine însuţi *(la care nouă ne place să adăugăm)* ca să poţi tămădui pe alţii.

In sfârşit, preotul are trebuinţă mai mult decât alţii de-o povaţă luminată şi de infuzii de viaţă nouă. Nicăeri nu le poate găsi mai sigur decât la duhovnicul său, despre care presupunem că se bucură de-o bine stabilită vază duhovnicească, adică de traiu neprihănit, învăţătură bogată şi luminată adunată din cărţi şi din viaţă şi de mierea cuvântului celui lin şi pururea ziditor carele numai dintr'o inimă nededată cu cele spurcate poate purcede. De dorit ar fi ca preotul să alerge la mărturisire — barem din când în când — chiar la Arhiereul său.

Infricoşată osândă îşi agoniseşte preotul care nu-şi spovedeşte păcatele. Pentrucă el contravine poruncilor exprese ale Sf. Scripturi şi orânduirilor celor din veac ale Bisericii noastre dreptmăritoare.

Preotul ca liturghisitor trebue să se împărtăşească de foarte multe ori pe an cu sf. Trup al Domnului nostru Iisus Hristos şi să bea scump Sângele Lui. Ca să se apropie cu vrednicie de Nemuritorul Impărat, trebue să fie despovărat de păcatele sale. Cum va avea el această vrednicie de nu se va spovedi? Şi iarăşi: ce osândă înfricoşată îl aşteaptă de se va apropia cu nevrednicie de sfântul potir? Cuvintele Apostolului exclud orice răstălmăcire: „Cine cu nevrednicie mănâncă pâinea sau bea paharul Domnului, vinovat va fi de trupul şi de sângele Domnului. Cerceteze-se, deci, omul pe sine şi numai aşa să mănânce din această pâine şi să bea din acest pahar. Căci cine mănâncă şi bea, fără să-şi dea socoteală de trupul Domnului, acela mănâncă şi bea osândă sie-şi" (I Cor. 11, 27—29).

Am mai spus că preotul care nu se spovedeşte contravine orânduirilor sf. noastre Biserici. Vom menţiona numai câteva din dispoziţiile în chestiune.

Porunca a patra bisericească obligă pe toţi creştinii *să se spovedească barem odată'n an, în postul Paştilor. Prin „toţi creştinii" se înţeleg şi feţele bisericeşti, indiferent de darul sau rangul pe care-l au. Că aşa este, ne încredinţează printre alte glava 321 din Pravila cea mare („Indreptarea Legii") dela Târgovişte, din anul 1652 care zice: „Şi tuturor ne trebue să ne pocăim:* arhierei, episcopi, popi, călugări, călugăriţe, *bărbaţii, muierile, mireanii şi nici unul să nu se despartă sau să fugă de pocăianie şi dela ispovedanie, pentrucă toţi greşim, ori cu cuvântul, ori cu lucrul, ori cu vederea, ori cu gândurile, ci trebue să ne pocăim... Deci grăesc eu tare şi strig tuturor cu mine, pentru darul Mântuitorului nostru, să ne pocăim, ca să ne spăşim, căci şi sfinţilor şi mirenilor de treabă le este ispovedania şi pocăiania, şi mărturiseşte de aceasta apostolul: „ispovăduiţi-vă unul altuia greşalele şi vă rugaţi unul pentru altul, ca să vă tămăduiţi"... Pravila se provoacă la Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, care zice: „Drept aceea trebue numai să ne pocăim, precum a propovăduit Botezătorul, Stăpânul şi ucenicii lui. Toţi trebue să ne pocăim, şi mireni şi* călugări *şi* preoţii şi arhiereii *şi nici unul să nu se despartă pe sine dela pocăinţă, pentrucă toţi am greşit şi greşim şi suntem datori să ne pocăim. Drept aceea şi Mântuitorul nostru şi Botezătorul său a zis: „Pocăiţi-vă că s'a apropiat împărăţia ceriurilor", făcându-se aproape chiar împăratul ceriurilor de ceice se pocăesc, că zice: aproape e Domnul de toţi cei ce-L cheamă pe El întru adevăr... Să lepădăm dar lucrurile întunerecului şi să ne îmbrăcăm cu armele luminei. Iar cumcă ispovedania sau pocăinţa e trebuincioasă* pentru preoţi, *ca şi pentru călugări şi mireni, chiar apostolul Pavel mărturiseşte"...*

Canoniştii noştri — ca Mitropolitul Andrei Şaguna şi Episcopul Dr. Nicodim Milaş — precum şi practica bisericilor ortodoxe surori mărturisesc unanim că feţele bisericeşti nu trebue să fugă de spovedanie.

Nu trebue să se uite apoi că oamenii înalţă instituţiile şi tot ei le înjosesc. Maicuseamă astăzi când atâtea curente vrăşmaşe Bisericii lui Hristos seamănă pretutindenea o cumplită neîncredere în slujitorii sfintelor noastre altare, e bine să ne aducem aminte că omul se uită la preot şi după el judecă Biserica pe care o serveşte.

Cu toate acestea, scopul final al preotului care-şi mărturiseşte păcatele nu trebue să fie acela de-a face impresie în faţa credincioşilor săi, ci de-a fi pururea vrednic de Domnul pe care-L slujeşte cu inimă înfrântă şi duh umilit.

Aşadar, maicuseamă feţele bisericeşti trebue să se spovedească. Pentrucă ele nu călăuzesc numai pe alţii la mântuire, ci înşi-le au trebuinţă de această mântuire, ca orice om de rând.

LECTURA BIBLICĂ ŞI COMENTARUL

Se spune şi se repetă mereu — pe bună dreptate — că una din îndeletnicirile cele mai de frunte ale preoţimii noastre trebue să fie ispitirea îndelungată a Sfintei Scripturi. *Cumcă destui dintre noi preoţii nu cunoaştem cuprinsul Sf. Scripturi, acesta-i un adevăr pe care nu cred că s'ar găsi cineva în stare să-l răstoarne. De dorit ar fi să purcedem fără nici o zăbavă la răsturnarea lui. N'am pierde absolut nimic, decât cel mult o scădere regretabilă a apostolatului nostru actual. In schimb, am câştiga imens de pe urma acestei revoluţii. Fiindcă în ultimă analiză, cu tot avântul copleşitor pe care l-au luat ştiinţele şi cultura teologică, tot Scriptura rămâne mijlocul prim al apropierii noastre de Hristos şi de mântuirea plinită de El, tot Scriptura ne pune la îndemână armele cele mai sigure cu cari putem birui protivniciile cari sapă edificiul impunător al moştenirii lui Hristos în lume — adică Biserica Lui.*

Dacă din necunoaşterea Scripturilor sfinte izvorăsc mii de rele, cum spune sf. Ioan Hrisostom, apoi nu-i mai puţin adevărat că pe de altă parte, necunoaşterea Sf. Scripturi — mai ales astăzi şi mai cu seamă preot fiind — te poate costa uneori umiliri cari cu anevoe se spală. Asta pe lângă pierderea unui lot de suflete mai mare sau mai mic, cari nu odată-l urmează pe intrusul sectar, să zicem, din simplul motiv că acela s'a dovedit poate mai tare în Scripturi decât tine preote.

Facem atâţia dintre noi greşala că socotim sfârşită instrucţia noastră teologică odată cu trecerea ultimului examen reglementar. Şi deci, ne socotim dispensaţi de-a mai deschide o carte pe care oarecând am învăţat-o poate nu numai din plăcere. Aşa şi cu Sf. Scriptură. Te mulţumeşti cu ce ţi s'a cerut în şcoală, iar când te afli la strâmtoare, arunci vina pe profesor că n'a parcurs întreg materialul în chestiune. Nu mai încape nici o îndoială că celce face aşa păcătueşte cumplit atât faţă de şcoala care l-a pregătit, cât şi faţă de el însuşi. Faţă de şcoală, pentrucă menirea acesteia nu este aceea de a te învăţa toate cele necesare pentru îndeplinirea cu succes a misiunii tale în lume, ci de-a te îndruma şi a te porni pe calea cea mai bună ca să-ţi poţi complecta tu însuţi, prin muncă sârguincioasă de fiecare zi, cultura proprie. In cadrul orelor pe cari le are la dispoziţie, profesorul de Scriptură cu anevoe va putea să facă din fiecare elev al său un bun cunoscător al Bibliei. Silinţele lui trebuesc să fie concentrate asupra acestui unic scop: să aprindă în sufletul învăţăcelului său focul dragostei pentru cuvântul dumnezeesc şi dupăce l-a aprins, să-l ajute să crească vâlvătae. Dacă a făcut atât, a făcut destul. Restul rămâne în sarcina studentului teolog.

Acesta odată devenit preot, trebue să facă o chestiune de demnitate personală — sau să zicem „profesională", cu toate că termenul ne displace — din a progresa mereu în cunoaşterea Sf.

Scripturi. Preotul slujeşte Adevărului. Evanghelia acestui Adevăr unic şi netrecător este Sf. Scriptură.

Aţi văzut vre-un avocat care să se bâlbâe la bară neştiind unde să caute articolul de lege de care are nevoe în pledoaria sa? Nu se poate imagina un spectacol mai lamentabil decât acesta. Ba da! Mult mai jenantă e figura pe care o face un preot stângaciu sau ignorant în mânuirea Sf. Scripturi.

Nu toţi cei chemaţi să-şi dee contribuţia la ridicarea nivelului cultural al clerului nostru înţeleg această poruncă a vremii. S'au auzit uneori vorbe de osândă faţă de orientarea spre Biblie care ne trebue atâta astăzi, pe motivul că aceasta ar fi protestantism. Şi ceice sunt obicinuiţi să petreacă într'o nelucrare stricăcioasă au găsit în aceste glasuri un nou argument pentru justificarea unei comodităţi care la nimic nu foloseşte. Cât de şubredă este o asemenea opinie, nici nu mai e nevoe să arătăm. Căci dacă susţii că ispitirea îndelungată a Sf. Scripturi e protestantism, atunci trebue să admiţi că ignoranţa în materie biblică este de confesiune... ortodoxă. Ori nouă ne place să credem că nu se va găsi nimeni în stare să subscrie o asemenea enormitate.

Se întâmplă însă că mulţi dintre ceice au bunăvoinţa şi râvna de a da ascultare îndemnului de care vorbeam, confundă ispitirea îndelungată a Sf. Scripturi cu citirea ei. Ostenelele unora ca aceştia se soldează fără doar şi poate cu un câştig. Ei vor putea rosti la iuţeală o grămadă de citate memorizate sârguincios şi vor face impresie înaintea ascultătorilor lor. Când sunt puşi însă în situaţia de a tâlcui cele învăţate pe dinafară, vor constata că merge ceva mai greu. Sau dacă respectivul e destul de abil ca să facă faţă situaţiei cu nişte explicări improvizate, s'ar găsi poate vreodată un cunoscător care să-i observe şovăelile şi stângăcia şi — ceeace ar fi şi mai penibil — să i le critice. In orice caz, cu o pregătire superficială nu se poate valorifica dumnezeescul cuvânt atâta cât ar trebui şi aşa cum ar fi de dorit.

Iată pentruce am spus că citirea sârguincioasă a Bibliei nu aduce cu sine numai decât cunoaşterea ei. Accesul la înţelesul adânc — sau ascuns — al cuvântului dumnezeiesc îţi rămâne încă oprit. Acesta nu se poate dobândi decât prin studii continui şi temeinice. Numai studiul sârguincios te poate ajuta să aprofundezi cele citite. Deaceea este necesar să ai alăturea, oridecâteori citeşti din Sf. Scriptură, un Comentar bun al cărţii respective, căruia să-i ceri lămuriri la tot pasul.

Folosirea Comentarelor este de recomandat oricărui creştin. Pentru preot, aceasta trebue să fie o axiomă. Căci dacă se mulţumeşte numai cu memorizarea de citate, atunci poate că ar putea să se 'ntrebe cineva întrucât se deosebeşte el de moşneagul albit de vreme, care dela locul lui din strană a învăţat de rost toate pericopele duminecale, sau de un sectar oarecare...

Comentarele reprezintă minimum-ul unei biblioteci preoțești care este înzestrată și cu ceva lucrări din domeniul Studiului Biblic. Dar un minim îndestulitor. Și iată de ce!

Comentarul reprezintă întreg Studiul Biblic în miniatură, într'o formă concentrată. Pentrucă Comentarul conține Introducere (Isagogie), Ermineutică, Arheologie și Istorie biblică și chiar elemente de Teologie biblică. Un Comentar bun îți spune, la locul pe care te nevoești să-l deslușești cu ajutorul lui, pe scurt, tot ce-ai fi așteptat dela celelalte ramuri ale Studiului biblic pentruca să-ți faci o idee clară despre înțelesul celor citite.

Pentru capitalul modest pe care atâția dintre preoții noștri îl pot învesti în achiziționarea cărților de primă necesitate, Comentarul este opera ideală.

Dar avem în românește Comentariile de trebuință?

Le putem număra fără multă bătae de cap, așa sunt de puține. Dar nu trebue să uităm un lucru: raritatea lucrărilor de genul acesta nu trebue atribuită numai numărului mic de ostenitori cu tâlcuirea scripturilor sfinte pe cari îi avem noi azi, ci maicuseamă absenței oricăror încurajeri ale silințelor lor. Incurajările acestea nu trebue să vină numai dela instituțiile noastre culturale bisericești, ci în primul rând dela preoțime. Și iată de ce!

Soarta cărților tipărite cu cheltuiala unei instituții e cum nu se poate mai ingrată dacă nu pot fi desfăcute. Ele rămân pachet în magazie, având tovărășie praful și uitarea. Ca să fie desfăcute, trebue să aibă cumpărători. Ori la noi, cartea teologică se plasează tare anevoe.

Dar ca să nu par nimănui că aș avea aerul să fac procese gratuite preoțimii noastre, îmi iau voe să pun o întrebare celorce citesc aceste rânduri:

— Câți preoți au în biblioteca personală sau în cea parohială vre-un Comentar de Dr. Vasile Gheorghiu, Dr. H. Rovența, Dr. L. G. Munteanu, Dr. Gh. I. Ghia, Icon. I. C. Beldie sau volumele traduse din Farmachidis de profesorii Sava T. Saru și Const. Grigore? Am numit numai autori ale căror lucrări zac în librării...

N'aștept, firește, să mi se răspundă, deși m'aș bucura să aud că m'am înșelat în socotelile mele. M'aș bucura însă din cale afară — și sunt sigur că bucuria mea ar împărtăși-o toți stimații mei colegi seniori de Studiul Biblic al Testamentului Vechiu și Nou — dacă aș ști că barem de-acum înainte, cât mai mulți din preoții noștri, vor asalta pe cei cunoscători în materie cu cereri de-ai povățui în alegerea unui Comentar bun pe care vreau să și-l procure degrabă.

ISUS SAU IISUS?

Cum scriem numele Mântuitorului, mă întreabă cineva: **Isus** *sau* **Iisus?**

Răspunsul e la'ndemâna tuturor celorce citesc slovă bisericească: unii scriu Isus, *alţii* Iisus. *In sfârşit alţii scriu când* Isus *când* Iisus. *De cele mai multeori cei dintâi scriu aşa din obicinuinţă. Le este peste mână să scrie* Iisus *când poate o viaţă întreagă au scris* Isus.

Departe de noi gândul de-a critica pe unii şi — cu atât mai puţin — de-a lăuda pe ceilalţi. Pentrucă chestiunea nu prezintă nici o importanţă dogmatică sau etică. Cu alte cuvinte, nu vatămi învăţătura creştină şi nici nu contravii vreunui percept de morală dacă scrii Isus *şi nu* Iisus. *Important este* cum *rosteşti numele Domnului: cu inimă curată şi plină de El, sau cu buze pornite spre hulire?*

Faptul însă că în româneşte — şi numai în româneşte — *unii scriu* Isus *iar alţii* Iisus, *ne obligă să luăm atitudine, cu toatecă chestiunea e atât de elementară, pentruca doar-doar vom ajunge odată să suprimăm aceste inocente „împărecheri" dintre noi şi să scriem toţi pe-o formă.*

Ceice scriu Isus *au pe partea lor un argument de ordin fonetic: ei scriu aşa cum pronunţă. Dar numai atât. Incolo, celelalte argumente sunt pentru ceice scriu* Iisus. *Cum vom vedea!*

Discuţia asupra corectitudinii uneia din formele Isus *sau* Iisus *nu-i posibilă decât din punct de vedere filologic gramatical. Noi am fi îndreptăţiţi să scriem* Isus *şi nu* Iisus *dacă acest nume al Domnului ar fi* o traducere *românească a Lui. Ceeace nu este. Căci traducerea sau însemnarea lui etimologică sună aşa: „Dumnezeu este Mântuitorul". Ori noi nu-I spunem Domnului aşa, ci deadreptul* Isus *sau* Iisus. *Ceeace înseamnează că nu l-am tradus, ci l-am* transcris. *Iar asta nu-i tot una. Când traduci ceva în limba ta, scrii cum îţi place. Când transcrii, trebue să te conformezi cu severitate originalului. Deci şi 'n cazul de faţă va trebui să vedem cum se înfăţişază acest nume în original.*

Iisus *este un nume ebraic (resp. aramaic):* Ieşua *(prescurtat din* Iehoşua). *Transcris în greceşte de sf. autori ai cărţilor Testamentului Nou el se prezintă astfel:* Ἰησοῦς. *Ceeace însemnează că transcrierea s'a făcut cu respectarea riguroasă a sunetelor ebraice:* iod *a devenit* ι, ţere *a devenit* η, şin *a devenit* σ, şurec *a devenit* ου. *La acestea LXX a adăugat un nominativ—*ς *pentru a-l face declinabil (cf. Foerster:* Ἰησοῦς, *art. în: Kittel's Theol. Wörterbuch zum N. T. III, 285).*

In româneşte, el va fi transcris din limba greacă a T. N. astfel:

Ἰ . . . . *I*
η . . . . *i (după pronunţia reuchliniană)*
σ . . . . *s*
οῦ . . . . *u*
ς . . . . *s*

Aşadar forma românească corectă a acestui nume sfânt va fi Iisus *şi nu* Isus. *N'avem nici un motiv să lăsăm afară, la transcriere, pe* η, *cu atât mai mult cu cât aceasta-i o vocală lungă (ca şi corespondentul ei ebraic* ţere*).*

Dar ar putea să spună cineva că alăturarea celor doi i *din numele* Iisus *este neobicinuită în româneşte. Nu-i adevărat. Avem atâtea cuvinte româneşti cari se scriu cu doi* i *alăturaţi: d. ex.* copii *şi atâtea participii prezent ca* viind, scriind *etc. Faptul că aceşti doi* i *din exemplele date se aud în pronunţie ca două sunete bine distincte, pe când cei din* Iisus *nu dau decât un singur sunet* i, *încă nu constitue un argument. Şi iată dece.*

Să luăm de pildă cuvântul copil. *Pluralul lui nearticulat este* copii. *Aici cei doi* i *dau două sunete bine distincte. In schimb, pluralul articulat se scrie* copiii *(cu trei* i*). Se mai aud aici trei sunete* i*? Nu! Atunci unde-i diferenţa de pronunţie între pluralul nearticulat şi cel articulat? In cantitatea sunetelor. La pluralul nearticulat un* i *este tare, iar celălalt slab. Iar la pluralul articulat, primul sunet* i *este tare şi al doilea tot tare. Cu toate acestea nu-i scriem la fel şi nu ne bizuim numai pe simţul de distincţie al cititorului. In schimb ne canonim să-i învăţăm pe şcolari să scrie nearticulat* copii, *iar articulat* copiii. *Câţi scriu totuşi corect* copii *şi* copiii*?... chiar dintre cei în vârstă? Şi pe cine nu-l irită un plural articulat scris* copii *şi nu-l face să intervină, cu duhul blândeţelor, ca să corecteze eroarea? Atunci!... dacă suntem atât de sensibili faţă de scrierea corectă a pluralului articulat în forma* copiii, *dece n'am fi la fel de exigenţi şi cu scrierea corectă a numelui Domnului, dece nu ne-am da osteneala să ne convingem pe noi şi pe alţii că el se scrie* Iisus *şi nu* Isus.

Pentru ceice eventual n'ar fi satisfăcuţi de cele spuse până aci, mai invocăm un argument. Numai în româneşte *unii scriu* Isus, *adică fără să transcrie pe* ţere *ebraic, respective* η *grecesc. Dovadă:*

In limba	*Se*	*transcrie*				*Adică*
greacă (a N. T. şi nouă)	Ἰ	η	σ	οῦ	ς	Ἰησοῦς
latină	I	e	s	u	s	Iesus
franceză	J	é	s	u	s	Jésus
italiană	G	e	s	ù	—	Gesù
engleză	J	e	s	u	s	Jesus
germană	I	e	s	u	s	Iesus
română (corect)	I	i	s	u	s	Iisus
română (incorect)	I	—	s	u	s	Isus

Deosebirea dintre noi şi ceilalţi constă numai în transcrierea lui η. *Ceilalţi l-au transcris după pronunţia erasmiană* (e), *iar noi după cea reuchliniană* (i). *Grecii pronunţă ca şi noi, adică* i.

Incă odată deci: intenţia noastră a fost să lămurim şi să convingem că trebue să scriem **Iisus** *şi nu* **Isus**. *Atâta tot!*

GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Dr. Vasile Gheorghiu, Profesor titular la Facultatea de Teologie din Cernăuţi: EPISTOLA CĂTRĂ ROMANI A SFÂNTULUI APOSTOL PAUL. Introducere, traducere şi comentar; Ediţia a doua, Cernăuţi, Editura Autorului (strada Mitropolitul Vladimir 9) 1938; IV+48+368 p.; Lei 250·—

Puţine dintre cărţile cari s'au împărtăşit de ospitalitatea cronicei noastre literare au fost încrestate la răboj cu bucuria cu care am prezentat totdeauna, celorce ne caută povaţa în alegerea lucrărilor de merit, studiile privitoare la una sau alta din cărţile Sfintei Scripturi. Explicaţia e cât se poate de simplă. La noi, genul acesta de lucrări sufere cumplit. Sufere din lipsă de lucrători harnici. Ori noi credem că dintre cele multe cari îi mai lipsesc ştiinţei noastre teologice, astăzi tocmai studiile biblice sunt mai necesare ca oricând. Din considerentele pe cari le invocăm în altă parte a fascicolului acestuia.

Avem de astă dată prilejul să ne ocupăm de cel mai proaspăt rod al strădaniilor învăţatului profesor de Studiul Biblic al Testamentului Nou dela Facultatea de Teologie ortodoxă din Cernăuţi, dl Dr. Vasile Gheorghiu. Activitatea impunătoare pe care a desfăşurat-o dsa pe tărâmul acestei ştiinţe, este prea bine cunoscută celorce păstrează conctactul cu cartea teologică. In primul rând, elevilor dsale, cari mai cunosc, pe lângă opera scrisă, neuitatele-i lecţii şi farmecul creştinesc al personalităţii ilustrului dascăl, urzit din bunătate şi distincţie.

Epistola sf. Apostol Pavel către Romani, pe care ne-a dăruit-o tradusă şi tâlcuită, în a doua ediţie, astă primăvară, confirmă încă odată un lucru ştiut de toată obştea teologilor noştri: în specialitatea dsale, dl prof. Dr. V. Gheorghiu este neîntrecut.

Faţă de prima ediţie, epuizată de mult, aceasta este compleet refăcută şi considerabil sporită atât orizontal cât şi vertical. In întindere, ea conţine un număr aproape îndoit de pagini dense. In adâncime, comentarul lichidează cele mai mărunte chestiuni de amănunt, păstrând pretutindeni proporţiile cele juste şi nedeslânându-se în consideraţii prisoselnice cari ar vătăma armonia întregului.

Exegeza istoric-critică a epistolei şi lămurirea chestiunilor filologice, la cari veneratul autor a trebuit să renunţe în ediţia I, de astă dată răsbesc la locul ce li se cuvine.

Corpul lucrării e alcătuit din două compartimente mari: *introducere* şi *traducere cu comentar.*

Din *introducere*, subliniem soluţionarea controversatei probleme a venirii sf. Apostol Petru la Roma. Opinia oficială a romano-cato-

licismului, după care Apostolul pomenit ar fi călcat în Roma încă la anul 42, nu se sprijineşte pe nici un document istoric. Ceeace se ştie cu toată siguranţa, e că sf. Apostol Petru n'a cercetat capitala imperiului cezarilor înainte de anii 62—63 şi deci înaintea sf. Apostol Pavel. Dealtfel problema aceasta a fost lămurită magistral de dl prof. Gheorghiu încă 'n 1929 (v. *Introducere în T. N.*, Cernăuţi 1929, p. 405—409 şi 661—665).

Referitor la explicarea epistolei, am putea spune multe.

După părerea noastră, un comentar este desăvârşit atunci când e *complect, sistematic lucrat* şi mai presus de toate *când nimereşte gândurile sf. autor* al cărţii respective. Întrunind aceste calităţi, el este deopotrivă de util atât în şcoală cât şi 'n afara ei, atât pentru studentul în teologie şi pentru profesorul de Scriptură, cât şi pentru preot. Iar pentru cultura Bisericii căreia-i aparţine autorul lui, un asemenea comentar este o mândrie.

Lucrarea dlui prof Gheorghiu cumulează toate aceste însuşiri. Cum vom vedea.

Tâlcuirea epistolei către Romani, în ansamblul ei, este extrem de anevoioasă. Nu putem şti dacă sf. Apostol Pavel s'a aşternut s'o dicteze tahigrafului Terţiu cu gândul de-a compune ceva monumental. Fapt este că *monumentalul paulin* zace aici — şi nu altundeva. (Cu aceasta nu vrem să zicem — ca atâţia dintre protestanţi — că epistola către Romani reprezintă întreagă evanghelia paulină, pentrucă am ocoli adevărul. Ori adevărul este că această epistolă conţine o parte considerabilă din evanghelia paulină, atât în întindere cât şi 'n importanţa problemelor pe cari le discută. Ceeace nu-i tot atâta). Ştim însă cu toată certitudinea altceva. Epistola aceasta a fost alcătuită pe răgaz şi în linişte. Cele trei luni de iarnă ale anului 57/58 d. H., pe cari Apostolul le-a petrecut la Corint, e exclus să nu-i fi dat putinţa de-a o compune în asemenea condiţii. O simplă comparaţie cu epistola către Galateni — cu care se aseamănă atât de bine în conţinut — e mai mult decât concludentă. Sfânta mânie care se frământă acolo, n'ai s'o găseşti răbufnind aici nicăieri. In tihnă şi reculegere, chiar sf. Apostol Pavel — oricât a fost el de mare şi de eliberat de scaii măruntelor mizerii omeneşti — altfel va fi adâncit lucrurile decât în vâltoarea luptei. Epistola către Romani e mărturie. Trebue să insişti din greu pentruca să cedeze vrerii tale de a-i prinde just înţelesul. Trebue să stăruieşti îndelung asupra ei dacă vrei să fii ferit de eroarea de-a o tâlcui strâmb. In consecinţă, tocmai aici trebue să te opreşti asupra amănuntelor cu mai multă grije decât la explicarea oricărei alte epistole pauline. Cel mai bun comentar la epistola către Romani este acela care-i scris ca pentru nişte cititori despre cari presupui că nu ştiu nimic în materie. Ca atare, metoda *excurselor* este cât se poate de recomandabilă. Cu cât vor fi mai frecvente aceste excurse, cu atât va fi mai complect comentarul respectiv. Comentarele moderne din Apus uzează copios de ele. Exemple am putea da multe. Ne pare bine că tocmai o autoritate de talia dlui prof. Gheorghiu le încetăţeneşte şi la noi. Ex-

cursul prilejuit de limpezirea expresiei δικαιοσύνη θεοῦ (p. 20 urm.) nu este singurul de acest fel.

Grija cu care-i studiată terminologia epistolei oridecâteori textul impune o asemenea operaţie, adaugă încă o notă bună acestui comentar. Pe alocuri, cititorul va întâlni anumite incursiuni în terminologia ebraică. Rostul lor nu-i acela de-a face impresie, nici de-a îngreuia tâlcuirea, ci de-a pătrunde în toată originalitatea ei cugetarea stilizată acolo de sf. autor.

Impărţirea materialului, aşa cum a făcut-o dl prof. Gheorghiu, este cea mai potrivită. Lăsând laoparte prologul (1, 1—15) şi încheierea (15, 14—16, 27), epistola se lasă grupată, ca mai toate scripturile pauline, în două secţiuni mari: deoparte doctrină, de alta morală; deoparte învăţătură, de alta viaţă creştină. Intre ele e intercalată problema necredinţei poporului iudeu (9, 1—11, 36). Tema epistolei, este condensată în 1, 16—17. Ideea exprimată aici formează axa întregei epistole.

Cât de fidel a redat dl prof. Gheorghiu gândurile sf. Apostol Pavel, se poate vedea din tâlcul conştiincios al oricărui verset. Toate măsurile de precauţiune au fost luate, pentruca explicările date să nu nimerească alăturea de adevăr. Teologii noştri, cari ostenesc pe tărâmul studiului T. N. pot să-şi concentreze atenţiunea asupra altor scripturi, căci epistola către Romani o avem tâlcuită în româneşte într'o ediţie *definitivă*. GRIGORIE T. MARCU

Preot Dr. *Haralambie Rovenţa*, Profesor de Noul Testament la Facultatea de Teologie din Bucureşti: EPISTOLA ÎNTÂIA CĂTRE TESALONICENI A SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL. Introducere şi comentar; Bucureşti, Tip. Cărţilor Bisericeşti (1938); 164 p. Lei 100.

Incă în 1929, Păr. Prof. univ. Dr. H. Rovenţa a pornit la drum o colecţie intitulată „Explicarea Noului Testament", pe care a inaugurat-o cu Comentarul Epistolei sf. Apostol Pavel către Efeseni. Lucrarea aceasta a fost bine primită în cercurile teologice şi bisericeşti dela noi.

Epistola I către Tesaloniceni apare în aceeaşi colecţie.

Această epistolă este *prima* scriptură paulină pe care o cunoaştem. Ea a fost alcătuită în cursul călătoriei a II-a misionare (52 d. H.), la Corint şi nu la Atena. Pentru Corint, autorul aliniază o seamă de argumente deplin convingătoare (p. 13—14). Autenticitatea şi integritatea ei, astăzi zac înafara oricărei discuţii.

Comentarul epistolei este făcut pe baza unei bibliografii selecţionate conştiincios. Alături de principalele lucrări apusene în materie, literatura exegetică patristică contribue la tâlcuirea exactă a acestei epistole cu cel mai autorizat interpret al scripturilor pauline, care-i sf. Ioan Hrisostom. Dintre comentatorii ortodocşi greci ai acestei epistole, mai răsbesc la atenţiunea care li se cuvine Teofilact şi Eutimie Zigabenul. Iar dintre cei noui, E. Matopoulos şi P. Trembela.

Importanța ep. I c. Tesaloniceni zace fără doar și poate în ideile doctrinale și etice pe cari le conține. Autorul a fost cât se poate de bine inspirat când s'a hotărât să le menționeze într'un compartiment special (p. 156—158), care-i poate servi de călăuză teologului biblic. Dintre aceste idei, cea mai reliefată este fără doar și poate *a doua venire a Mântuitorului.* Epistola I c. Tes. o începe numai, dar n'o epuizează. Abia după ce ai combinat datele de-aci cu cele pe cari ți le oferă ep. II c. Tes. poți încerca o sinteză a Eshatologiei pauline, punând la contribuție firește și materialul similar din celelalte scripturi pauline (b. o. I Cor. 15). Suntem siguri că Păr. prof. Rovența va face această sinteză la comentarul ep. II c. Tes. pe care-l așteptăm cât mai curând. Suntem siguri pentrucă am avut prilejul să luăm cunoștință de schema acestei probleme la cursul de Exegeză pe care P. C. Sa îl făcuse asupra epistolelor acestora în 1930—31 — și poate și de-atunci încoace.

Cu toatecă dimensiunile ep. I c. Tes. sunt destul de reduse și cuprinsul ei doctrinal mai puțin greoiu decât al altor scripturi pauline, totuși tâlcuirea ei e împreunată pe alocuri cu oarecari dificultăți. Ne luăm voe să notăm două din ele.

1. In I Tes. 2, 16 este vorba despre o mânie care *a venit în chip desăvârșit* peste capul iudeilor, din pricina opoziției înverșunate pe care aceștia o făceau lucrării Evangheliei în lume.

Locul acesta a fost interpretat de unii exegeți ca o aluzie la dărâmarea Ierusalimului. De-aici au dedus apoi că epistola trebue să fi fost scrisă după anul 70, când sf. Apostol Pavel era mort și că deci nu-i autentică. Replica Păr. prof. Rovența sună așa: Apostolul scrie în chip profetic. Mântuitorul însuși a prezis distrugerea Ierusalimului încă înainte cu mai mult de 20 ani. Deci sf. Apostol Pavel, care în timp scria mult mai aproape de acest eveniment, o putea face cu atât mai vârtos.

2. Mult mai dificil e locul dela I Tes. 5, 23. Problema care trebue rezolvată aici poate fi stilizată mai potrivit în formă interogativă: concepția paulină despre alcătuirea firească a omului este *dihotomică* sau *trihotomică?* Cu alte cuvinte, ființa omenească este constituită din trei părți (πνεῦμα, ψυχή, σῶμα), sau numai din două.

Pe această chestiune, teologii s'au împărțit în două tabere. Unii — între cari numărăm și pe teologii ortodocși ruși din diaspora — sunt partizani hotărâți ai trihotomiei. Alții — și aceștia sunt mai numeroși — susțin dihotomia. Arbitrul situației, în cazul nostru, nu poate fi altul decât însuși sf. Apostol Pavel. Ori aici sunt de reținut în primul rând două lucruri: *a)* terminologia antropologică paulină este de-o elasticitate notorie și *b)* cu toatecă sf. Apostol Pavel nu a fost preocupat de gândul de-ași construi un sistem antropologic propriu în sensul antropologilor profani vechi și noui, totuși din examinarea atentă a scripturilor sale reiese că concepția paulină despre alcătuirea firească a omului este net dihotomică. Omul paulin constă dintr'o parte lăuntrică, vecinică, netrecătoare și dintr'alta externă, corporală, materială și deci trecătoare. Câte numiri dă acestor părți,

nu-i cazul să stăruim. Fapt este că dela această regulă numai I Tes. 5, 23 (şi întrucâtva Evrei 4, 12) face defecţiune.

Partizanii dihotomiei au căutat să reducă cele trei elemente ale fiinţei omeneşti din I Tes. 5, 23 la *două*, socotind pe πνεῦμα fie ca harul primit de creştini după botez — în care caz πνεῦμα nu mai constitue o parte a omului natural — fie ca o facultate a omului lăuntric. Prima interpretare este pe cât de simplă, pe atât de ispititoare. Textul însă o refuză din capul locului, pentrucă în cazul acesta ar trebui să admitem că πνεῦμα — adică harul dumnezeesc - ar putea fi supus corupţiei şi deci ar avea nevoe să se sfinţească. Ceeace-i cu neputinţă, pentrucă πνεῦμα nu poate fi convertit din cauză a sfinţeniei în obiect al sfinţeniei. Aşa că cele mai multe şanse de corectitudine le are ultima interpretare.

Scrisă cu priceperea unui specialist încercat, cea mai recentă lucrare a Păr. Prof. Rovenţa se recomandă dela sine ca o călăuză negreşelnică pentru ceice au râvna de-a descifra înţelesul acestei simpatice scripturi pauline. GRIGORIE T. MARCU

P. I. Bratsiotis, Profesor la Universitatea din Atena: Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην (Introducere în Vechiul Testament), Atena 1937, p. 659.

Profesorul Bratsiotis e cunoscut cititorilor noştri. El s'a impus în vremea din urmă prin scrierile sale din domeniul biblic. Astfel a lucrat o temă în legătură cu Sf. Pavel şi Septuaginta: Ὁ Ἀπ. Παῦλος *καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ό*, în care arată influinţa Septuagintei şi în genere a Vechiului Testament grecesc, asupra apostolului şi scriitorului Pavel. In lucrarea sa Ὁ Παλαιστινὸς Ἰουδαϊσμὸς ἐπὶ Ι. Χρ. Α' 1918. (Iudaismul palestinian sub Iisus Hristos) bazat pe autori clasici, aduce contribuţii la lămurirea textului NouluiTestament ca şi la Arheologia biblică şi Istoria biblică. Alte lucrări ale sale sunt: Ἑβραίων παίδων ἀγωγὴ 1920 (Educaţia copiilor la Evrei) în care arată principiile pedagogiei Vechiului Testament; Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ὡς προφήτης 1921 (Ioan Botezătorul ca profet), unde arată activitatea profetului care formează puntea de trecere între Vechiul şi Noul Testament; Ἡ γυνὴ ἐν τῇ Βίβλῳ 1922 (Femeia în Biblie), unde se ocupă de locul femeii în Biblie, de femeia ideală şi schiţează pe cele mai distinse personalităţi femenine din Sf. Scriptură; Οἱ Φιλισταῖοι καὶ ὁ αἰγαιοκρητικὸς πολιτισμὸς ἐν Παλαιστίνῃ 1926 (Filistenii şi cultura egeo-cretană în Palestina) în care tratează chestiuni ce privesc numele, descendenţa, patria, cultura Filistenilor, limba, religia şi viaţa lor socială şi artistică; Αἱ Ὠδαὶ τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ Ψαλτηρίου 1928 (Cântările treptelor Psaltirei), o introducere cu comentar la psalmii numiţi ai treptelor; Ἡ κοινωνιολογικὴ σημασία τῆς Π. Δ. 1928 (Valoarea socială a Vechiului Testament); Ἡ γλῶσσα τῶν Ο' (Limba Septuagintei). Αἱ περὶ τους Ο' σπουδαὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων (Studii asupra Septuagintei în decursul veacurilor); Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (Fiul omului) etc.

Studiul de faţă, Introducerea în Vechiul Testament, este rezultatul unei munci mai îndelungate. Parte din material a format obiectul

prelegerilor pe cari profesorul Bratsiotis le-a ţinut, în calitate de titular al catedrei de Introducere şi Comentar la V. T., elevilor săi din capitala Greciei. Isagogia sa şi-o împarte în 3 părţi. In partea întâia tratează cărţile Vechiului pe rând — dela Pentateuh la Maleahi — deci cărţile istorice, poetice şi didactice, şi profetice; în partea a doua face istoria canonului cărţilor Vechiului Testament; iar a treia este rezervată pentru istoria textului Vechiului Testament. La un capitol special vorbeşte despre apocrifele Vechiului Testament şi apoi despre traducerile cele mai nouă la Vechiul Testament. Până ce voi avea prilejul să revin la unele probleme, discutate în acest voluminos tratat de introducere, ţin să arăt cititorilor noştri felul cum se referă la Români profesorul Bratsiotis. Dupăce la literatura introducerilor înşiră şi în corpul lucrării face uz de Melchisedec, I. Onciul, I. Olariu, Chiricescu şi V. Tarnavschi, iată ce scrie, fiind vorba despre traducerea textului biblic al V. T. în româneşte: „Intâia carte, care s'a tradus în româneşte a fost Psaltirea. Această traducere numită Psaltirea Scheiană s'a făcut pe la începutul sec. 16 sau sfârşitul sec. 15, pe bază de text slavon. In anul 1582 s'a tipărit în Orăştia Transilvaniei în româneşte Geneza şi Exodul, de clericul calvin M. Tordaş pe baza textului masoretic şi în parte pe bază de text grecesc şi slavonesc. In 1651 s'a tipărit o nouă traducere românească a Psaltirei, pe baza textului masoretic şi grecesc, în Alba-Iulia. In 1669 s'a editat o nouă traducere românească a Psaltirei de către Dosofteiu, mitropolitul Sucevii; iar în 1688 s'a tipărit în Bucureşti, traducerea întreg Vechiului Testament, colaborând German Nisis, fraţii Şerban şi Radu Greceanu, pe baza Septuagintei şi conţinând nu numai cărţile cele necanonice ci şi unele apocrife. In anul 1795 s'a tipărit la Blaj iarăşi o traducere la întreg V. T., pe baza Septuagintei, de Samuil Micul, cuprinzând asemenea şi cărţile cele necanonice. La 1819 s'a publicat în Petersburg de Gavriil, mitropolitul Chişinăului şi de arhimandritul Varlaam o altă traducere la întreagă Sfânta Scriptură. In 1873 s'a tipărit o traducere la întreaga Biblie de către societatea biblică britanică, pe baza traducerilor româneşti existente. In 1914 apăru întreaga Biblie în româneşte în editura Sfântului Sinod. Către finea lui 1936 a început publicarea traducerii celei nouă a Vechiului Testament alcătuită pe baza textului masoretic şi a Septuagintei, de către profesorii facultăţii de teologie din Chişinău Radu şi Pişculescu, cu aprobarea Sf. Sinod". Dupăcum se vede profesorul Bratiotis a avut la îndemână cele mai proaspete lucrări româneşti, de unde şi-a luat precis informaţiile sale. Lipseşte doar Biblia lui Şaguna din înşirarea de mai sus. Având în vedere valoarea Bibliei sibiene, se poate crede că este vorba de-o neintenţionată trecere cu vederea.

La Vechiul Testament nu există, în biserica Eladei, o Introducere scrisă cu mai multă pricepere decât aceasta. Folosindu-se de toate mijloacele pe cari erudiţia contimporană le pune la dispoziţie, tratatul constitue nu numai un pas înainte în înţelegerea Vechiului Testament, ci contribue totodată la lămurirea multor teme de ordin biblic şi teologic în genere.

Prof. Dr. NICOLAE NEAGA

Arhim. I. Scriban, profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău: CARTEA CĂRŢILOR: SF. SCRIPTURĂ SAU BIBLIA. Bucureşti 1938, p. 96. Preţul Lei 10.

Nu demult dinstinsul cărturar I. Scriban a dăruit cititorilor noştri o simpatică lucrare despre „Datoria preotului către limba bisericească",[1] venită tocmai la vremea când atât de mult se poartă vorbă în jurul limbii noastre, care pare c'a încercat prefaceri ce o smulg din vechile ei făgaşuri. „Cartea Cărţilor: Sf. Scriptură sau Biblia" este un potrivit omagiu închinat evenimentului întâmplat la 1688, când ieşi pentru întâia oară la lumina zilei Sf. Scriptură întreagă în graiul strămoşesc. Găseşti în lucrarea Inalt Prea Cuvioşiei Sale I. Scriban atâtea amănunte folositoare încât ele merită să fie citite şi ştiute, mai ales că scrierea costă abia 10 Lei, un dar deci pe care I. P. Cuvioşia Sa îl face cititorilor săi. Iată capitolele principale ale cărţii: 1. Avem Biblie; 2. Biblia pe româneşte; 3. Congresul societăţii biblice britanice; 4. Societatea biblică din Wuertemberg; 5. Puterea Bibliei; 6. Puterea Bibliei; 7. Cartea lumii; 8. Societăţile Biblice; 9. Hoinăreli cu Biblia; 10. Biblia la oamenii luminaţi; 11. Cartea păcii în lumea vrajbei; 12. Viaţa Bibliei; 13. Inflăcăraţii Bibliei; 14. Clevetitorii Bibliei; 15. Dreptăţile Bibliei; 16. Vestitorii Bibliei; 17. Griji sufleteşti în alte continente; 18. Biblia încoronării; 19. Noul congres al societăţii biblice britanice.

Iată conţinutul acestei lucrări indispensabile pentru evenimentul pe care-l sărbătorim.

Prof. Dr. N. NEAGA

Pan. N. Trembela: Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου; Atena, Editura Ζωή, 1937; XVI+724 p.

Sunt sigur că teologii români cari au studiat în vremea din urmă la Atena, vor fi foarte surprinşi când vor afla că dl Dr. Panait N. Trembela iscăleşte mai nou un volum impunător de exegeză a epistolelor pauline. Om de-o cultură teologică temeinică şi de-o considerabilă putere de muncă, cărturarul Trembela s'a afirmat până acum cu lucrări frumoase de Apologetică, Omiletică şi Catehetică. Predicator de talie hrisostomică — cel mai bun din câţi are Ortodoxia greacă contimporană — era de aşteptat să stăpânească Scriptura ireproşabil şi deci să ne dee în materie ceva de preţ şi pe hârtie.

Totuşi comentarul dsale nu-i ceeace ne-am fi aşteptat, adecă un pachet de omilii cu mult element personal, ci ceva mai original, mai bun şi mai trainic

Lăsând laoparte studiile introductive cari prefaţează fiecare epistolă, comentarul dsale se prezintă astfel:

In fruntea fiecărei pagini, reproduce pe o coloană textul respectiv al epistolei, în original. In coloana alăturată, parafrazează textul original în greaca nouă. Fiecare verset al textului original este împărţit cu cifre în secţiuni foarte mici, cari te trimit la tâlcuirea aşezată în restul paginii. Tâlcuirea constă din citate de-ale sf. Pă-

[1] Sibiu 1938, editura „Revistei Teologice", 35 p. 12 Lei.

rinți și scriitori bisericești — mai rar din comentatorii moderni — făcute de predilecție ad litteram. Așa încât cititorul are la'ndemână explicările cele mai autorizate ale locului respectiv, așa cum au fost făcute de marii dascăli ai creștinătății și în special de sf. Ioan Hrisostom. Un conspect al prescurtărilor făcute în corpul lucrării, îți înlesnește identificarea rapidă a inițialelor autorilor citați.

Dl Dr. P. Trembela a alcătuit o operă folositoare nu numai compatrioților dsale, ci tuturor teologilor ortodocși cari cunosc limba greacă. GRIGORIE T. MARCU

L'HOMME ET LE PÉCHÉ. Paris, Librairie Plon, Col. Présences, 1938, 316 p. (poligrafie).

In colecția *Présences* dela Paris au apărut până acum 10 opere importante, cari tratează probleme generale și au de multeori colaborarea unor grupuri întregi de specialiști. Iată titlurile lucrărilor publicate: 1. Daniel Rops: Ce qui mort et ce qui naît; 2. Raoul D'Autry: Metier d'homme. Preface de Paul Valéry; 3. René Dumesnil: L'Ame du médecin. 4. X. de Lignac: La France attend sa jeunesse; 5. Le communisme et les chrétiens (poligrafie); 6. Problème du séxualité (poligrafie); 7. Une Sainte parmi nous (poligrafie); 8. Les Juifes (poligrafie); 9. Docteur René Biot: Le corps et l'âme; 10. L'homme et le péché (poligrafie).

Cartea ultimă — de care ne ocupăm — are printre autori somități ale științei occidentale. Lucrarea se împarte în 3 capitole. Capitolul prim: Om și păcat, începe cu două studii teologice, scrise de oratorienii Ducattillon și Maydien. Savantul criminolog belgian Et. de Greef se ocupă cu: Păcat și boală. Etienne Borne scrie despre: Raționalismul freudian și misterul păcatului, combătând exagerările freudienilor contimporani. Academicianul spaniol Eugenio d'Ors studiază: Păcatul și lumea fizică.

Partea a doua a cărții se intitulează: Aspectele păcatului contimporan. Studiile din acest capitol sunt scrise de Jacques Chevalier, René Schwob, Jacques Madaule, Pierre Gardère și P. H. Simon.

Partea a treia e, poate, cea mai importantă. Tratează în sens creștin o problemă dintre cele mai importante pentru epoca noastră: „Literatura și păcatul". Studiile sunt scrise de somități literare: François Mauriac, André Thérive, W. Weidlé, Christian Ducasse și Jean Mathieu.

Cartea e scrisă de neteologi (cu 2 excepții). Importanța ei constă în faptul că filosofi, juriști, literați, criminologi etc. sunt preocupați de problema păcatului. Mai ales pentru unii oameni de știință, păcatul e un termen în afară de vocabular. Sunt mulți savanți cari presupun că păcatul mistificat de psiholog, cântat de poet, *justificat* de savant sau elogiat de literat, nu mai e păcat. Se uită că privit prin aceste prisme moderniste, păcatul rămâne tot păcat.

Diacon IOSIF E. NAGHIU

CRONICĂ

P. SF. ARHIEREU DR. VASILE STAN PRIMUL EPISCOP AL MARAMUREŞULUI. Colegiul electoral pentru desemnarea titularului reînfiinţatei Episcopii a Maramureşu ui, s'a întrunit Marţi 1 Noemvrie a. c., în Capitală.

Dupăce P. Sf. Episcop *Nicolae Colan*, Ministrul Cultelor şi Artelor, a citit Mesajul Regal de deschidere a şedinţei Colegiul electoral, I. P. Sf. Patriarh *Miron* şi-a exprimat bucuria de-a fi fost învrednicit să ajungă acea zi mare, pe care a dorit-o demult.

S'a purces apoi la alegerea Episcopului Maramureşului. Cele mai multe voturi le-a întrunit P. Sf. Arhiereu Dr. Vasile Stan de Răşinari, vicarul Mitropoliei Ardealului (58), urmat de I. P. C. Arhimariţi Dr. Iuliu Scriban (41) şi Eugen Laiu (35). Neîntrunind nici un candidat numărul reglementar de voturi, s'a declarat balotaj. I. P. C. Arhim. Scriban a anunţat că îşi retrage candidatura. Procedându-se la vot a doua oară, P. Sf. Arhiereu *Dr. Vasile Stan* a fost declarat ales cu majoritate absolută de (69) voturi.

P. Sf. Episcop *Vasile* s'a născut dintr'o familie sănătoasă de ţărani cu frica lui Dumnezeu, în Sohodol (Munţii Apuseni), la 30 Ianuarie 1875. A urmat şcoala primară ortodoxă din satul natal. Studiile liceale le-a făcut la Brad, Beiuş şi Braşov, iar cele teologice la Seminarul „Andreian" din Sibiu (1893—1896). Dupăce a funcţionat scurtă vreme ca învăţător confesional în Sohodol şi în cancelaria consistorială din Sibiu, în Septemvrie 1898 a fost trimis de Consistorul arhidiecezan ca bursier la facultatea de filosofie a Universităţii din Budapesta, unde a studiat până'n 1 Iunie 1902. In 23 Mai 1908 a fost proclamat, tot acolo, doctor în filosofie. Din 1902 încoace a fost rând pe rând profesor la Şcoala civilă de fete a Asociaţiunii „Astra" şi la Seminarul „Andreian", iar apoi director al Şcolii normale „Andrei Şaguna" (1919—1927). Intrând în monahism, în 25 Octomvrie 1925 a fost hirotonit întru protosincel, iar în 4 Aprilie 1926 întru arhimandrit. La 7 Septemvrie 1927, a fost numit vicar arhiepiscopesc. Un an mai târziu, la 14 Octomvrie 1928, a fost hirotonit Arhiereu de Răşinari.

Profesor iscusit şi organizator priceput, P. Sf. Sa a avut prilejul să-şi valorifice experienţa acumulată dealungul anilor, la postul de mare cinste la care l-a chemat I. P. Sf. nostru Mitropolit *Nicolae*. Maicuseamă în rezolvirea problemelor şcolare, P. Sf. Sa a adus contribuţii excepţionale de specialist încercat, atât la centrul Mitropoliei noastre cât şi 'n Sf. Sinod.

Activitatea scriitoricească a P. Sf. Sale însumează o seamă de cărţi şcolare valoroase şi însemnate studii şi articole teologice, filosofice şi literare.

După atâţia ani de osteneli fructuoase desfăşurate aici la Sibiu, P. Sf. Sa pleacă la scaunul episcopal al Maramureşului. Pleacă aşa

cum l-am știut totdeauna: modest și bun, blând și cucernic, harnic și priceput în purtarea treburilor episcopești și înconjurat de stima și prețuirea nefățărită a tuturor celorce l-au cunoscut.

Știm ce-l așteaptă în Maramureș: o turmă prădată de toți furii. Mai știm însă și aceea că P. Sf. Sa posedă leacul cu care va tămădui rănile ei și-i va direge spărturile.

Intr'un timp atât de scurt, I. P. Sf. nostru Mitropolit *Nicolae* se desparte de-o altă inimă devotată, de-o altă mână harnică și pricepută. Nu-i nimic! Ii rămâne în schimb bucuria de-a ști că la cârma reînființatei Episcopii a Maramureșului veghează paznicul indicat de Dumnezeu și de oameni.

Plinească Cerul urarea cu care însoțim pașii primului Episcop al Maramureșului pe drumul apostoliei Sale:

Mulți ani de biruințe ortodoxe, Prea Sfințite Părinte!

† MITROPOLITUL HRISOSTOM PAPADOPOULOS. In dimineața zilei de 22 Octomvrie a. c. s'a săvârșit din viață Prea Fericitul Arhiepiscop Hrisostom al Atenei și al întregei Elade. Pierderea pe care o sufere Biserica soră a Greciei prin moartea înaintestătătorului ei este imensă. Pentrucă personalitățile excepționale de talia Mitropolitului Hrisostom cu anevoe își găsesc urmașul potrivit care să fie în stare să le desăvârșască opera.

Născut la 1 Iulie 1868 în Maditos (Tracia), unde tatăl său era preot, dupăce a urmat școala din loc, a trecut rând pe rând, pentru studii teologice, pe la Constantinopol (1884—87), Ierusalim (1887—88) și Smirna (1888—89).

In anii 1889—91 studiază la Facultatea de Teologie din Atena, unde se distinge în chip deosebit. Pentru care pricină, Regina Olga a Greciei îl trimite pe cheltuiala sa în Rusia, unde-și desăvârșește pregătirea la Academiile Teologice din Chiew (1891—93) și Petrograd (1893—95). La 20 Maiu 1900 e hirotonit întru diacon, iar la 14 Sept. a aceluiași an, este preoțit și ridicat la rangul de arhimandrit pe lângă Sf. Patriarhie a Ierusalimului. De acolo trece la Alexandria (1909 -1911), pentru a reveni la Atena ca director al seminarului teologic. Intre timp, Facultatea de Teologie din Atena îi conferă (1910) diploma de doctor honoris causa, încununând astfel valoroasa-i operă științifică. Patru ani mai târziu (1914) este ales profesor de Istoria bisericească la Facultatea de Teologie din Atena.

In 8 Martie 1923, Sf. Sinod al Bisericii Greciei l-a chemat la cârma Ortodoxiei grecești.

Odată cu înscăunarea Sa, începe o eră nouă de consolidare lăuntrică, de muncă socială creștină plină de rezultate bune și de prestigiu deosebit, pentru Biserica soră a Greciei.

Dar Mitropolitul Hrisostom Papadopulos n'a fost numai un eminent organizator bisericesc și un păstor iscusit, ci mai cu seamă un savant productiv și apreciat în toate cercurile științifice de pe continent. Domeniul în care a lucrat mai cu spor și cu multă com-

petenţă, atât înainte cât şi după alegerea Sa ca înaintestătător al Bisericii Greciei, a fost Istoria bisericească.

Lucrările masive pe cari le-a publicat încă din tinereţe, i-au adus întru tot meritata cinste, în 1926, când a fost întemeiată Academia grecească, de-a fi ales printre primii membri activi ai acestei instituţii.

De catedra de Istorie bisericească a Facultăţii de Teologie din Atena nu s'a despărţit toată viaţa. In calitate de profesor onorar al acestei Facultăţi, Mitropolitul Hrisostom ţinea în fiecare an câteva ore de curs, la cari alergau studenţi şi profesori dela toate facultăţile şi foarte multă lume aleasă din Atena.

In 1931, prietenii şi admiratorii Săi au sărbătorit 35 de ani de activitate ştiinţifică ai Mitropolitului Hrisostom, prin publicarea unui impunător volum omagial (Ἐναίσιμα). Alături de numeroase studii de specialitate, semnate de învăţaţi cu renume greci şi străini — dela noi, dl prof. T. M. Popescu dela Facultatea de Teologie din Bucureşti, care i-a fost elev — Ἐναίσιμα conţine o Bio-Bibliografie a marelui Mitropolit, din care se vede că la acea dată, opera Sa ştiinţifică număra aproape 400 de titluri. Toate bisericile ortodoxe răsăritene — a Constantinopolului, Ierusalimului, Alexandriei, Antiohiei, Rusiei, Greciei, României, Serbiei, Ciprului etc. — s'au împărtăşit de studii importante din partea acestui prodigios învăţat. Câte a mai publicat dela 1931 încoace, e greu de stabilit în graba cu care anunţăm trista veste a morţii Sale.

Rânduiască-i Dumnezeu sălaş de odihnă în curţile Sale, iar Ortodoxiei cât mai mulţi slujitori de talia pururea pomenitului Mitropolit Hrisostom. GR. T. M.

† ALEXANDRE MORET. S'a stins un cercetător al istoriei religiilor din Orient egiptologul Alexandre Moret. S'a născut în 1868. După studii orientalistice cari îl consacră, ajunge conferenţiar de istoria Egiptului la Lyon, iar după câţiva ani profesor de egiptologie la Sorbona (în 1923 trece la College de France). Din 1906 conduce şi celebrul Muzeu Guimet. Pentru vasta sa activitate istorică, în 1926 e ales membru al Institutului Franţei (secţia Inscripţii şi Arte frumoase).

Discipol al lui Loret şi al lui Maspero, lasă după sine opere nepieritoare de egiptologie şi istoria religiunilor. In 3 volume masive, studiază cu pasiune magia egipteană. Volumele *Mystères égyptiens* aduc contribuţii importante la cunoaşterea istoriei religioase a Egiptului. Tot din acest punct de vedere sunt importante volumele *Rois et Dieu d'Egypte, Du caractére religieux de la royauté pharaonique, Au temps des Pharaons*, şi *Le rituel du culte divin journalier en Égypte.*

Pentru istoria profană Moret rămâne nemuritor mai ales prin două opere: *Histoire de l'Orient*, publicată în colecţia de istorie universală îngrijită de Glotz, şi *Le Nil et la civilisation égyptienne.*

IOSIF E. NAGHIU

NOTE ŞI INFORMAŢII

CONCURSUL DE PREDICI ANTISECTARE AL „REVISTEI TEOLOGICE". Cu binecuvântarea I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, „Revista Teologică" deschide un concurs pentru 10 (zece) predici antisectare.

La acest concurs poate participa oricare C. preot din Arhiepiscopia de Alba-Iulia şi Sibiu, precum şi C. preoţi şi profesori de Religie dinafara Arhiepiscopiei noastre cari sunt abonaţi la „Revista Teologică" sau cari se vor abona dela 1 Ian. 1939.

Predicile cari vor fi prezentate la concurs vor trebui să întrunească următoarele condiţiuni: 1) să se ocupe fiecare'n parte de câte-o învăţătură sau practică sectară rătăcită, căreia să-i opună cu toată tăria adevărul ortodox; 2) să utilizeze atât în respingerea rătăcirilor sectare, cât şi în susţinerea învăţăturilor ortodoxe meicuseamă argumente din Sfânta Scriptură; 3) să fie redactate într'un stil uşor, însufleţit şi corect — adică să evite ieşirile pătimaşe; 4) întinderea unei predici să nu depăşască patru pagini cicero deale „Revistei Teologice"; 5) predicile prezentate la concurs să fie scrise pe câte-o singură pagină a unui sfert de coală, cu maşina sau cu mâna, citeţ, curat şi lăsând spaţiu suficient între rânduri pentru eventuale îndreptări; 6) manuscrisele nu vor fi iscălite; autorii lor vor comunica Redacţiei „Revistei Teologice", când le vor trimite, numele şi adresa complectă, iar aceasta va da fiecărui manuscris un număr de ordine cu care predicile vor intra la concurs Aceasta pentru a asigura maximum de obiectivitate în aprecierea predicilor.

Manuscrisele vor fi înaintate, în scrisoare recomandată, Redacţiei „Revistei Teologice", până la 30 Maiu 1939.

Cenzurarea manuscriselor se va face de o comisiune prezidată de I. P. Sf. Arhiepiscop şi Mitropolit *Nicolae*.

Manuscrisul cel mai reuşit va fi publicat în „Biblioteca Bunului Păstor", pe cheltuiala „Revistei Teologice". Autorul lui va primi 30 exemplare din broşură şi un premiu corespunzător.

Comisiunea îşi rezervă dreptul de a alege dintre predicile prezentate la concurs pe cele mai bune şi la nevoe, de a distribui premiul mai multor concurenţi.

Orice alte informaţiuni suplimentare se pot cere Redacţiei „Revistei Teologice" — dar numai prin scrisoare.

Sperăm că această iniţiativă va fi un frumos prilej de încercare a aptitudinilor învăţătoreşti ale clerului nostru şi de încununare a lor. Ceeace noi dorim din toată inima.

-o-

LUMINATUL nostru Arhipăstor, I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, nu încetează a se îngriji ca credincioşii pe cari îi păstoreşte să aibă lăcaşuri de închinăciune cât mai grăitoare despre trezvia credinţii româneşti. Bisericile ce se ridică de sârg în toate părţile Arhiepiscopiei noastre, sunt cea mai bună dovadă a acestei griji.

I. P. S. Sa nu uită însă nici de bisericile noastre vechi. Principiul care-l călăuzeşte în această privinţă, ar putea fi formulat aşa: *acolo unde trebue să zidim, dar nici pe cele vechi să nu le părăsim!*

Pentru a putea lua măsuri eficace şi definitive în scopul conservării acestor mărturii smerite ale unui glorios trecut ortodox cari sunt bisericile bătrâne de lemn, I. P. Sf. Sa a însărcinat pe eminentul profesor universitar dela Cluj dl *Dr. Coriolan Petranu*, să cerceteze aceste vechi lăcaşuri de închinăciune, să le studieze şi să facă propuneri concrete.

Dl prof. univ. Dr. C. Petranu, care a binevoit să onoreze revista noastră chiar în acest an cu colaborarea dsale, este un specialist cu renume în materie de Istoria artei.

In zilele de 2—24 Sept. a. c., dsa a vizitat în condiţii destul de anevoioase, dar cari s'au încununat cu rezultate foarte bune, 80 biserici de lemn din părţile Hunedoarei, adică jumătate din câte avem. Celelalte vor fi studiate în vara viitoare. In cursul acestei călătorii de studii dsa a inventariat bisericile de lemn ca atare şi obiectele de muzeu pe cari le conţin, a făcut fotografii, a adunat datele istorice privitoare la vechimea lor, le-a studiat construcţia şi forma şi a examinat modul lor de păstrare, pentru a putea decide cari dintre ele merită să fie conservate şi'n viitor şi cari pot fi demolate.

Rezultatul acestei călătorii l-a aşternut într'un raport detailat pe care l-a înaintat autorităţii bisericeşti. „Telegraful Român" l-a reprodus în nr. 42 a. c.

Un album al bisericilor de lemn din Arhiepiscopia ortodoxă română de Alba-Iulia şi Sibiu, însoţit de un studiu competent, va fi publicat îndatăce dl prof. Petranu îşi va sfârşi cercetările.

•

DIN prilejul împlinirii alor două veacuri şi jumătate dela apariţia Bibliei lui Şerban Cantacuzino, „Telegraful Român" a publicat în toamna aceasta un mănunchiu de articole remarcabile semnate de P. C. Consilier arhiepiscopesc *Tr. Scorobeţ*, Prof. Dr. *Nicolae Neaga* şi Rector Dr. *D. Stăniloae*, cari valorifică în mod deplin isbutit acest moment însemnat, pentru folosul sufletesc al clerului nostru.

Din mulţimea frumoaselor gânduri risipite generos în aceste articole, spaţiul ne obligă să reţinem abia câteva. In articolul „Biblia şi sufletul românesc" („Tel. Rom." nr. 37 a. c.) — care ar trebui să circule mult, ca şi celelalte — Păr. Rector Stăniloae notează în rezumat următoarele:

Noi am avut traduceri din Sf.

Scriptură înainte de anul 1450. Poporul nostru, fără să aştepte transpunerea în scris a textului românesc al Sf. Scripturi, s'a alimentat întotdeauna din textul nescris al ei, nu din cartea pe care o poţi lua cu tine într'o izolare anarhică, ci din gură de om viu, din propovăduirea preoţilor Bisericii. Această propovăduire nescrisă a Evangheliei este superioară şi astăzi celeilalte. Ea trebue să copleşească contactul credinciosului singuratic cu cuvântul cel scris al Bibliei, care poate rămânea literă ce nu-l înviorează sau care îl poate duce la anarhie.

„Este o afirmaţie insolentă aceea care se aude azi uneori că poporul român a trebuit să aştepte pe agenţii sectelor şi curentelor religioase de stil american ca să ia cunoştinţă de Sf. Scriptură“.

Ca să se ştie!

-o-

I. P. C. Arhipresbiter Mitrofor Dr. *Vasile Gheorghiu*, titularul catedrei de Studiul Biblic al Testamentului Nou dela Facultatea de Teologie din Cernăuţi şi membru onorar al Academiei Române, a trecut la pensie. Cu acest prilej, Universitatea din Cernăuţi a hotărît să-l sărbătorească pe ilustrul profesor în cadre deosebit de solemne.

Pentru uriaşele servicii pe cari le-a făcut Teologiei ortodoxe române, „Revista Teologică“ îi va prezenta în curând celui mai savant teolog pe care-l are astăzi Biserica noastră, buchetul ei de flori.

-o-

CORPUL profesoral al Academiei teologice din Arad a suferit unele prefaceri importante, odată cu începutul noului an şcolar. Păr. Icon. Stavr. *Dr. Teodor Botiş*, rectorul Academiei şi titularul catedrei de Teologie dogmatică, precum şi I. P. C. Arhim. *Dr. Iustin I. Suciu*, titularul catedrei de Studiul biblic al Testamentului Nou, amândoi dascăli pricepuţi întru creşterea clerului, au trecut la binemeritata odihnă.

Prin purtarea de grije a P. Sf. Episcop *Andrei*, corpul profesoral a fost complectat precum urmează:

Păr. Prof. *Dr. Nicolae Popovici*, titularul catedrei de Drept bisericesc, a fost chemat la demnitatea de rector. Păr. Prof. *Ilarion V. Felea* a fost numit la catedra de Teologie dogmatică, iar Păr. *Dr. Petru Deheleanu*, la cea de Studiul biblic al T. N. Totodată a fost numit la catedra de rituale Păr. *Petru Bancea*.

Personalitatea noului rector al Academiei teologice din Arad e îndeajuns de cunoscută. Păr. Dr. N. Popovici e un canonist reputat şi un tot atât de distins slujitor al altarului. „Revistei Teologice“ îi este un colaborator devotat şi preţuit.

Păr. Prof. Ilarion V. Felea, deasemenea. Teolog erudit, harnic şi talentat, P. C. Sa este autorul câtorva lucrări teologice de-o necontestată valoare. Pentru „Revista Teologică“ — pe care o iubeşte ca puţini alţii — este un reazim de frunte.

Păr. Dr. P. Deheleanu este un tânăr valoros cu studii frumoase făcute în ţară (Cernăuţi) şi străi-

nătate (Strasbourg), dela care Studiul T. N. — care la noi e atât de sărac în lucrări de valoare — poate aştepta multe.

Păr. P. Bancea este licenţiat în teologie (Cernăuţi) şi diplomat al Conservatorului de muzică din Praga.

Tuturor le facem calde urări de spor bun întru toate, spre binele Bisericii şi al Neamului nostru.

Deschiderea solemnă a cursurilor înaltei şcoale de Teologie pe care o slujesc profesorii amintiţi, s'a făcut Duminecă 2 Oct. a. c., în prezenţa P. Sf. Episcop *Andrei* al Aradului şi a distinsului Său oaspe episcopul anglican *Harold Buxton* al Gibraltarului.

-o-

SF. SINOD a însărcinat pe P. Sf. Arhiereu *Dr. Irineu Mihălcescu Târgovişteanu* cu conducerea Episcopiei Râmnicului Noului Severin pe timp de doi ani, cât durează concediul P. Sf. Episcop Vartolomeu. In locul P. Sf. Arhiereu Irineu, a fost numit vicar patriarhal I. P. C. Arhim. *Emilian Antal*, dela biserica Boteanu din Capitală. Totodată a fost numit în postul al doilea de vicar al Mitropoliei Bucovinei I. P. C. Arhim. *Eugen Laiu*. Primul va primi, odată cu hirotonirea întru arhiereu, titlul de „Târgovişteanu", iar al doilea de „Suceveanu".

-o-

CENTURA sufletească dela graniţa de Vest a României a fost întărită cu o nouă redută. Biserica din Oradea (Grădini), a cărei temelie a fost aşezată şi sfinţită Duminecă în 2 Oct. a. c., nici nu mai ştim a câta biruinţă-i din cele câştigate de zelosul vlădică al Orăzii, P. Sf. *Dr. Nicolae Popoviciu*.

-o-

IN biserica ortodoxă rusească din Londra sf. slujbe se săvârşesc în englezeşte, ca să poată fi înţelese de tânăra generaţie a emigranţilor ruşi, care a uitat limba strămoşască. GR. T. M.

-o-

E VORBA ca nefericitul ţar al Rusiei, Nicolae II Romanov, să fie trecut în rândul sfinţilor. Chestiunea a fost discutată recent de un sinod ţinut la Carloviţ, sub preşidenţia I. P. Sf. Patriarh Gavriil Dojici al Jugoslaviei. I. H.

-o-

IARĂŞI sbârnăe Telefonul „Unirii"...

. . . Ca să se afle'n treabă telefonistul.

Ne pare rău, dar de astă dată n'avem loc să-l scărmănăm.

-o-

CONGRESUL anual al Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna" va avea loc la Timişoara, Joi 10 Noemvrie a. c.

-o-

FAŢĂ de colecţia anului 1937 a „Revistei Teologice", cea din anul acesta reprezintă un spor de 32 pagini.

Abonaţii noştri, maicuseamă ceice au restanţe, să tragă concluzia.

Sumarul „Revistei Teologice“ pe anul 1938

I. Articole și studii

II. Predici

III. Atitudini

IV. Mişcarea literară

V. Cronică

VI. Note și Informații